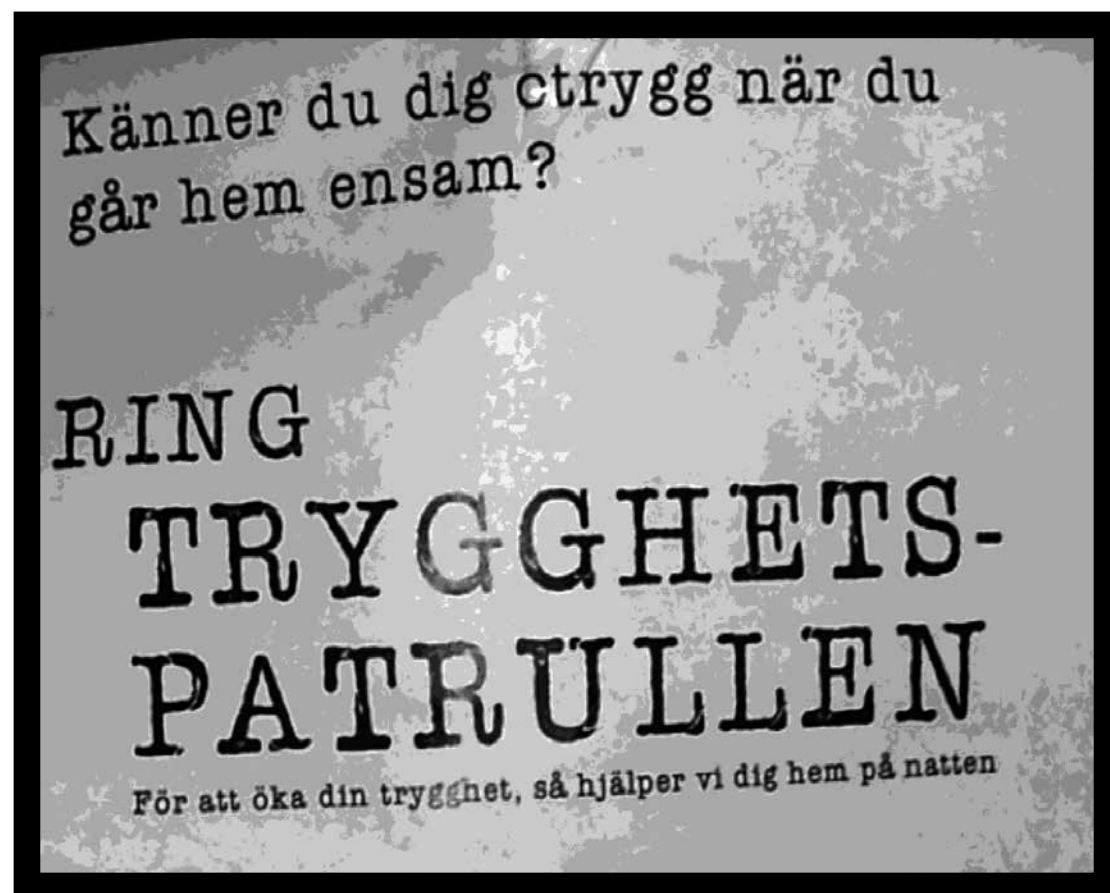

Rädsla och trygghet i ord och handling

LINDA SANDBERG, JENNIE BRANDÉN, MALIN RÖNNBLOM,

ANNA-BRITT COE OCH CHRISTINE HUDSON

UMEÅ UNIVERSITET

Rädsla och trygghet i ord och handling

Författare: Linda Sandberg, Jennie Brandén, Malin Rönnblom,
Anna-Britt Coe och Christine Hudson

Umeå centrum för genusstudier

Umeå universitet

901 87 Umeå

www.ucgs.umu.se

ISBN: 978-91-7601-818-7

Umeå 2017

Kontakt: linda.sandberg@umu.se

INNEHÅLL

INLEDNING	4
Centrala utgångspunkter för studien	5
ATT PLANERA TRYGGA STÄDER	6
Trygghet som jämställdhetsfråga	6
ENKÄTSTUDIEN	7
Enkäten	8
Rapportens upplägg	9
TRE TYPEXEMPEL PÅ KOMMUNERS TRYGGHETSARBETE	10
Kommun A: Trygghet genom fokus på den fysiska miljön	10
Kommun B: Trygghet genom gemensamt ansvar	11
Kommun C: Trygghet genom komplexa perspektiv	12
Olika förutsättningar, möjligheter och utmaningar	12
SVENSKA KOMMUNERS TRYGGHETSARBETE	14
Ansvar och organisation	14
<i>Samverkan för trygghet</i>	17
Projekt, praktik och planering	19
Möjligheter och utmaningar	21
Planering, prioriteringar och formuleringar om otrygghet	25
AVSLUTANDE DISKUSSION: Kan vi planera trygga städer?	27
SAMMANFATTNING	29
LITTERATUR	31
BILAGA 1. Information om studien via e-post	33
BILAGA 2. Enkäten	34
BILAGA 3. Funktioner med övergripande ansvar för arbetet med trygghetsfrågor	43
BILAGA 4. Politiska nämnder eller utskott som särskilt lyfter frågor kring arbetet med trygghetsfrågor	49

INLEDNING

”Trygghetsarbete pågår idag runt om i landet och runt om i världen för att minska människors upplevelse av otrygghet. Detta arbete sker i många olika sammanhang och har resulterat i ett stort antal projekt. Trygghetsprojekt är inte någon enkel avgränsbar verksamhet och den konkreta trygghetsskapande verksamheten sker inte i ett socialt eller politiskt vakuum.” (Listerborn, 2002: 5)

Trygghet i offentliga miljöer är idag en fråga som allt fler kommuner, i allt större utsträckning arbetar med. Trygghet har kommit att bli en del av hur ett gott samhälle definieras och som ett resultat av det kan vi se ett trygghetsarbete växa fram.

Då definitionerna av trygghet är många kan det konkreta arbetet för att främja densamma handla om en mängd olika åtgärder, som bedrivs på många olika sätt och berör olika grupper av medborgare. Det sker också inom flera olika kommunala verksamheter. Detta innebär att trygghetsarbetet är svårt att avgränsa, definiera, och sammanfatta. Det innebär också att resultatet av arbetet är svårt att värdera och mäta.

Vad vet vi om det trygghetsarbete som bedrivs runt om i landet? Vilka lärdomar kan vi dra? I forskningsprojektet *Rädsla och trygghet i ord och handling – att överbygga paradoxer i planering* är vi intresserade av att studera relationen mellan hur det talas om trygghet och rädsla i offentliga miljöer och det arbete med trygghetsfrågor som genomförs på lokal nivå.

I denna skrift presenterar resultatet från en av projektets delstudier, en enkätstudie om trygghetsarbete som skickades ut till alla Sveriges kommuner under 2015. Genom enkätstudien ville vi kartlägga vad som görs i landets kommuner och därmed få en bild av bredden och komplexiteten i det kommunala arbetet för trygga offentliga miljöer runt om i Sverige.

Studien hade två syften: Det första var att ge en bild av det faktiska arbetet och de åtgärder som genomförs i praktiken för att förbättra tryggheten runt om i Sverige. Vi ville få kunskap om vilka olika initiativ och åtgärder kopplade till rädsla och trygghet, som har genomförts på olika nivåer, och hur detta arbete har utvecklats i både politik och praktisk planering.

Det andra syftet var få en förståelse för hur problemet med rädsla och otrygghet definieras samt vilken typ av strategier för förändring som förespråkas. Vi ville alltså, som nämnts ovan, studera relationen mellan talet om trygghet och rädsla i offentliga miljöer och det arbete med trygghetsfrågor som bedrivs på lokal nivå.

Enkätstudien är inte någon utvärdering av enskilda projekt. Istället handlar den om att ge en sammanhållen bild av det mångfacetterade arbete som bedrivs och diskutera det i relation till hur de deltagande kommunerna själva beskriver, skattar och problematiserar sitt arbete. Vi gav medvetet begreppet trygghetsarbete en bred definition. Vi överlät också i relativt stor utsträckning till de mottagande kommunerna att besluta vem som skulle besvara enkäten, i syfte att få en bild av var trygghetsarbetet bedrivs och var ansvaret ligger. Utifrån den information som enkäten förmedlar avser vi i denna rapport ge en

konkretiserad såväl som komplex bild av kommunernas arbete med att främja trygghet.

Centrala utgångspunkter för studien

I forskningsprojektet utgår vi ifrån en förståelse om att trygghet handlar om att förhålla sig till upplevda risker. Vi ser att trygghet och rädsla innehåller en mängd begrepp. "Uttryck som rädsla, risk, otrygghet, oro och fara används ofta utan att det finns någon tydlig och etablerad uppfattning om vad de betyder. Begreppen kan dessutom kombineras och användas på en rad olika sätt, vilket ofta skapar förvirring." (Heber 2007:24). I allt större utsträckning görs en distinktion mellan begreppen trygghet (safety) och säkerhet (security). Detta blir ett sätt att synliggöra skillnaden mellan upplevd känsla av trygghet å ena sidan och faktisk säkerhet å den andra. Säkerhetsarbete inriktas på att förebygga brott, ofta genom tekniska åtgärder, medan trygghetsarbete fokuserar frågor om demokrati, makt, inflytande och även trivsel. Att de offentliga rummen ska vara en demokratisk arena och plats som är tillgänglig för alla grupper är ett viktigt argument för trygghetsfrågan idag, speciellt ur ett jämställdhetsperspektiv.

Rädsla kan, mot bakgrund av vad som sagts ovan, ses som något som begränsar. Panelli et al., (2004) beskriver hur rädsla och trygghet är flytande och situerad inom ett socialt/rumsligt sammanhang. Rädsla kännetecknas av att den grundar sig på subjektiva upplevelser och tolkningar. Det är inte en konstant upplevelse utan något som varierar både i intensitet och över tid (Pain, 2000:368). Rädslan för brott är komplex och föränderlig och förstås på olika sätt av olika människor (Heber 2007:92). Hur en person upplever otrygghet kan exempelvis bero på en rad personliga egenskaper, inklusive kön, ålder, funktion, social klass, inkomst, etnicitet och tidigare erfarenheter av brott (Pain 2000). Vi kan sammanfatta detta med Listerborns (2002) resonemang där hon menar att rädsla kan vara *föreställd, beroende av sociala maktrelationer och materiell*. Rädsla är alltså något vi bär med oss mentalt, som påverkas av rykten, tidigare erfarenheter, personliga relationer, maktrelationer mellan grupper i samhället och föreställningar om att vissa områden och platser i staden är otrygga och farliga. Vi *upplever rädsla* vid specifika tidpunkter och på speciella platser. Det är en situationsbunden otrygghet. Utgångspunkten för trygghetsarbetet blir därmed att upplevelser av trygghet och otrygghet är individuell och kontextuell. I enkäten har vi därför ställt frågor om både fysiska och sociala aspekter kring arbetet för att skapa trygghet.

ATT PLANERA TRYGGA STÄDER

Att arbeta för att skapa trygghet är idag en vedertagen del av stadsplanering (Koskela och Pain 2000, Listerborn 2002) och en viktig del i att skapa attraktiva och inkluderande städer. Det finns också ett växande antal undersökningar som genomförts både nationellt och lokalt för att mäta nivåerna av rädsla och otrygghet, vilka används som indikatorer för att jämföra kommuner med varandra (jfr Sveriges kommuner och landsting 2014).

”SKL:s strävan med Öppna jämförelser är att stimulera till förbättringsarbete och i förlängningen ökad effektivitet genom att publicera och redovisa indikatorer för säkerhetsarbetet. I rapporten finns uppgifter om vilka kommuner som förefaller vara trygga och säkra, hur utvecklingen sett ut över tid, vilken betydelse lokala förhållanden har för resultatet, samt lärdomar från andra kommuner.”
(SKL, Öppna jämförelser, 2014)

Stadsplaneringens sätt att ta sig an frågorna om rädsla och trygghet har förändrats under senare år. Tidigare låg tyngdpunkten på hur den fysiska strukturen och byggnationen i en stad påverkar människors uppfattningar om vilken trygghet och rädsla som är förknippad med specifika platser. Idag har stadsplaneringens fokus utvidgats från att förebygga brott och otrygghet genom utformningen av den fysiska miljön, till att möta bredare utmaningar (Whitzman 2011) och även inkludera de bakomliggande orsakerna till våld (Whitzman 2007).

Trygghet som jämställdhetsfråga

I takt med att frågan om otrygghet blivit ett erkänt problem som med självklarhet ingår stadsplaneringen, har beaktande av säkerhet och trygghet i utvecklingen av en stad också blivit en viktig konkurrensfaktor, inte minst gentemot kvinnor som målgrupp (Listerborn 2015:6). I stora delar av västvärlden är idag kvinnors rädsla för våld självskrivet i planeringsdokument. Förutom hos stadsplanerare är frågan också väl förankrad hos såväl marknadens aktörer som hos politiker från höger till vänster (Listerborn 2015:6). Orsakerna bakom trygghet och otrygghet betraktas, förutom som ett resultat av brister i den fysiska miljöns planering, också som en följd av ojämlika maktförhållanden i samhället och av mäns våld mot kvinnor (jfr Sandberg och Rönnblom 2015; Boverket 2010a, Skr 2007/08: 39).

Det råder i dagsläget ingen konsensus i fråga om vilken som är den verkliga eller viktigaste orsaken bakom kvinnors rädsla och otrygghet. Men förståelsen av denna rädsla som ett resultat av bristande jämställdhet och skeva maktförhållanden mellan kvinnor och män tycks ha fått förankring bland de tjänstepersoner som arbetar med att främja trygghet.

ENKÄTSTUDIEN

Fokus i den studie som presenteras i denna rapport är, som framgått av ovan, kommuners arbete med trygghetsfrågor. I enkäten valde vi därför att fråga kommunerna om hur trygghetsarbete dels definieras dels utförs. Enkäten innehöll också frågor om vad kommunerna identifierar som hinder och möjligheter i detta arbete. Studien genomfördes som en webbenkät genom en direktlänk¹, som skickades ut till alla 290 kommuner i Sverige under våren 2015 (n = 290, svarsfrekvens 64,5 procent).

Med enkäten följde ett brev med information om syftet med studien och forskningsprojektet samt praktisk information om själva undersökningen. (Det inledande mejlet och enkäten i sin helhet finns bifogade i Bilaga 1 och 2.) I det inledande mejlet beskrev vi hur vi genom denna enkät ville åstadkomma en kartläggning av vad som görs i landets alla kommuner och att frågorna berör kommunens trygghetsarbete, i bred bemärkelse.

Vi valde att skicka enkäten till registrator med en önskan om att hen skulle skicka den vidare för att besvaras av någon av följande funktioner:

1. Funktion med övergripande ansvar för trygghetsfrågor i kommunen, eller om sådan saknas
2. Chef för planeringsfrågor, teknisk förvaltning eller liknande
3. Eller annan funktion inom kommunen som anses som en mer lämplig mottagare (se Bilaga 1).

Valet att överlåta till kommunerna själva att besluta vilken av dessa funktioner som skulle besvara enkäten, gjordes av flera skäl. Den främsta anledningen var att det finns en stor variation gällande var ansvaret för trygghetsfrågor ligger i kommunerna. Ytterligare ett skäl var att det i ett antal kommuner saknas en funktion med ett övergripande ansvar för dessa frågor.

Att trygghetsfrågan ligger inom olika områden och är knuten till olika funktioner var också något som vi tyckte var intressant att belysa genom enkäten. Det sätt på vilket frågornas hemvist varierade från kommun till kommun visade tydligt på komplexiteten i arbetet för att främja trygghet.

En begränsning som vi ser med enkäten är att varje kommun endast kunde inkomma med ett svar. Detta berodde bland annat på tekniska begränsningar i utformandet av enkäten, men också på en medvetenhet om att en önskan från vår sida om fler svar från varje kommun skulle innebära en ökad arbetsbelastning för mottagarna. För en ännu tydligare bild av vilket trygghetsarbete som bedrivs hade det emellertid varit önskvärt att flera funktioner från samma kommun hade kunnat besvara enkäten.

1. Webbenkäten skapades i samråd med SKL (Samråd enligt SFS 1982:668)

Vi ser flera mönster gällande de svarande kommunerna.² Ett är att den kom-
muntyp som har den lägsta andelen svarande är glesbygdskommunerna.

Kommuntyp	Antal	Antal svar	Andel svar, %
Förortskommuner till storstäder	38	24	63,2
Förortskommuner till större städer	22	12	54,5
Glesbygdskommuner	20	5	25
Kommuner i glesbefolkad region	16	11	68,8
Kommuner i tätbefolkad region	35	24	68,6
Pendlingskommuner	51	34	66,7
Storstäder	3	2	66,7
Större städer	31	25	80,6
Turism- och besöksnäringkommuner	20	13	65
Varuproducerande kommuner	54	37	68,5
Summa	290	187	64,5

Orsakerna till detta kan vara flera. En möjlig förklaring är att mindre kom-
muner på grund av sin storlek inte har samma förutsättningar att bedriva ett
trygghetsarbete och därför inte ser någon anledning att besvara en enkät om
frågan. En annan tänkbar orsak är att otryggheten i det offentliga rummet
identifieras som ett problem i stads- och storstads miljöer, snarare än mindre
orter och samhällen. Enkäten kan därmed upplevas ha ett alltför tydligt urbant
fokus. En tredje förklaring kan vara att mindre kommuner har färre anställda
och därför saknar både ekonomiska resurser och personal för att kunna priori-
tera trygghetsskapande arbete.

Studien avsåg inte att visa vilka kommuner som arbetar med vilka specifika
insatser eller på vilka specifika sätt. Med andra ord var vi inte intresserade av
att visa på självklarheter som att större kommuner kan ha såväl tydligare ar-
betsfördelning som fler funktioner och anställda kopplade till trygghetsarbetet.
Det vi var intresserade av var att se hur kommunerna definierar trygghet och
arbetar med frågan i praktiken. Av detta skäl bryter vi inte ner resultatet på
kommungrupper utan presenterar enbart sammanställningar av samtliga kom-
muner. Rapporten är heller inte någon ranking av Sveriges kommuners arbete
med trygghetsfrågor. Dess syfte är att ge kunskap om och förhoppningsvis nya
perspektiv på detsamma.

Enkäten

Enkäten (se Bilaga 2) består av två delar. Den första delen innehåller frågor kring
trygghetsarbetets organisation inom kommunernas verksamhet och den andra om
kommunernas faktiska trygghetsarbete. Enkäten består av sammanlagt 16 frågor

2. Här utgår vi ifrån SKLs kommungruppsindelning (För detaljerad beskrivning, se: <http://skl.se/tjanster/kommunerlandsting/faktakommunerochlandsting/kommungruppsindelning.2051.html>). Indelningen innehåller 10 kommungrupper och bidrar till att ge en bild av hur vår svarsfrekvens är fördelad mellan olika kommungrupper.

om vad kommunen har gjort för att främja trygghet under de senaste tio åren, hur detta arbete har finansierats, om interna och externa samarbeten pågått, vilka faktorer som främjat eller begränsat kommunernas arbete etc. I slutet av enkäten uppmanar vi de svarande att skicka länkar eller dokument som rör kommunernas trygghetsarbete till oss. Vidare har uppgifter samlats in om strategier för att främja trygga offentliga miljöer, inklusive mål, strategier, budget, personal etc. Totalt sett har vi fått in underlag från nästan 30 kommuner, vilket utgör ett viktigt komplement till själva enkäten.

En enkät är ett relativt trubbigt instrument som sällan ger utrymme för några större nyanser. Det strikta formatet tillåter ingen större flexibilitet gällande hur frågorna kan besvaras. Detta problem har vi dock försökt parera genom att ha ett svarsfält för kommentarer kopplat till de flesta av frågorna. I vår genomgång av resultatet har vi också sett att svaren i kommentarsfälten har givit oss viktig information. Tack vare att så många svaranden har tagit sig tid att skriva in utförliga svar i enkätens kommentarsfält har denna studie givit oss en bra bild av bredden i det trygghetsarbete som pågår. Därför ger vi också i rapporten relativt stort utrymme till att återge vad som skrivits i kommentarerna.

Genom det sätt som vi formulerat enkätens frågor bidrar vi också till att definiera de problem vi vill undersöka. Vi är medvetna om att detta går på tvärs med vår ambition att få bredast möjliga förståelse av kommunernas arbete kring trygghetsfrågor. Frågorna styr bland annat svaren mot att handla om det trygghetsarbete som görs i det offentliga rummet. Därmed tenderar även vi att förstärka vad som i forskningen brukar kallas 'the public-private divide', det vill säga fokuseringen på rädsla och otrygghet i det offentliga rummet, snarare än på våld i hemmet och nära relationer. Vidare är våra frågor begränsade när det gäller vilka kommunala verksamheter de riktar sig mot. Vi frågar exempelvis inte om det arbete som bedrivs inom socialförvaltningen.

Rapportens upplägg

I den följande rapporten kommer vi först att presentera tre typexempel på hur kommuner arbetar med trygghetsfrågor. Dessa exempel beskriver inte arbetet i tre faktiska kommuner, utan baseras på samtliga kommuners svar. Dessa har vi sedan tematiserat för att kunna beskriva tre fiktiva, men alltså på verkliga svar baserade kommuntyper och deras arbete med att främja trygghet.

Därefter presenteras och diskuteras resultaten från enkätstudien. Vi sammanställer kommunernas svar kring var ansvaret för trygghetsarbetet ligger, vilka åtgärder som genomförts, vilka som planeras samt hur arbetet formuleras och prioriteras.

Rapporten avslutas med en diskussion om studien och om möjligheterna att planera en trygg stad.

TRE TYPEXEMPEL PÅ KOMMUNERS TRYGGHETSARBETE

Olika förutsättningar påverkar kommunernas arbete med trygghetsfrågor, både gällande vilken utformning och vilken roll arbetet har. Kommunernas geografiska storlek och invånarantal har betydelse, liksom fördelningen mellan stad och landsbygd. Hur kan då ett arbete med trygghetsfrågor se ut i en kommun? Beskrivningarna från de kommuner som besvarat enkäten skiljer sig åt och det blir tydligt att det inte finns ett rätt sätt att arbeta för att främja trygghet.

Nedan presenterar vi tre exempel på hur kommuners trygghetsarbete kan se ut. Dessa exempel tar utgångspunkt i hur kommunerna definierar ett trygghetsarbete och vilka hinder och möjligheter som beskrivs inom den egna verksamheten. Med exemplen vill vi visa på hur de dimensioner som kan sägas känneteckna kommunernas arbete för trygghet kan skilja sig åt. Detta belyser också de olika förutsättningar, möjligheter och utmaningar som kommuner idag står inför i arbetet för att främja trygghet.

Kommun A: Trygghet genom fokus på den fysiska miljön

I Kommun A finns ett pågående trygghetsarbete. Arbetet är inte kopplat till en specifik funktion, en specifik förvaltning, verksamhet eller enhet i kommunen. Det är inte heller någon särskild nämnd som driver frågan. Trots detta finns ett stöd för arbetet, i synnerhet från tjänsteledningen i verksamheten och i viss utsträckning även från den politiska ledningen. Det som Kommun A identifierar som en viktig del av arbetet är det interna samarbetet kring trygghetsfrågan. Detta kan tyda på ett delat/gemensamt ansvar mellan olika delar av den kommunala verksamheten.

Arbete för att främja trygghet i Kommun A skulle kunna beskrivas som fokuserat på att förbättra den fysiska miljön. Det har gjorts trygghetsvandringar som ett första steg och frågan om trygghet har i allt större utsträckning kommit upp på agendan. Det har också genomförts vissa åtgärder för att förbättra belysningen, slyröjning och klottersanering. Utöver detta sker ett parallellt arbete med att integrera frågor om trygghet i strategier, planer och beslutsunderlag. Det sker även ett aktivt arbete med att involvera olika grupper av medborgare i dialog och att etablera samarbetsytor kring arbetet för att främja trygghet i kommunen. Det finns en etablerad samverkan med polisen samt viss samverkan med lokala samarbetspartners, exempelvis fastighetsägare, och intressegrupper i kommunen. Det finns även en ambition att påbörja regionala samarbeten kring trygghetsarbetet, men i nuläget är det framförallt lokal samverkan som har påbörjats och prioriterats.

De utmaningar som Kommun A ser kring trygghetsarbetet handlar inte om att frågan inte är prioriterad utan snarare om bristande resurser och om att riktlinjerna för trygghetsfrågan i styrdokument är bristfälliga, otydliga eller saknas helt. Det finns vissa policies och styrdokument som kommunens trygghetsarbete utgår ifrån, främst i form av checklistor, men detta är något det behöver arbetas vidare med.

I Kommun A formuleras det trygghetsskapande arbetet i termer av att trygg-

hetsarbete handlar om att skapa en kommun som är attraktiv att bo i. Detta arbete handlar om brottsförebyggande åtgärder och det finns ett visst fokus på att främja jämställdhet. Trygghetsarbetet är idag en aktiv fråga med förankring i organisationen och i viss utsträckning även bland allmänheten.

Kommun B: Trygghet genom gemensamt ansvar

I Kommun B finns det en ansvarig funktion för trygghetsfrågan. Att arbeta med trygghet handlar i Kommun B framför allt om att ta tag i frågor som rör säkerhet, brottsförebyggande åtgärder och tillgänglighet för alla invånare. Att arbeta för trygghet i kommunen är också en fråga om att göra kommunen attraktiv, för både nuvarande och potentiella invånare. Att främja jämställdhet och motverka rasism är ibland, men inte alltid relevanta aspekter i trygghetsarbetet.

Det konkreta trygghetsarbete som Kommun B genomfört handlar, liksom i Kommun A, om den fysiska miljön. Här har många olika åtgärder genomförts, såsom trygghetsvandringar, kartläggningar av otrygga/trygga platser, klottersanering och gallring av träd och buskar. Men Kommun B:s trygghetsarbete handlar också om att integrera frågor om trygghet i strategier, planer och beslutsunderlag samt om att etablera nätverk eller råd för intern samverkan. En annan viktig del av Kommun B:s trygghetsarbete är att ta fram kunskapsunderlag samt att involvera olika grupper av medborgare i dialog om frågor som rör trygghet och otrygghet. Enligt Kommun B är det viktigt att trygghetsarbetet riktar sig till alla medborgare, att det finns en utvecklad policy och en god intern samverkan i kommunen kring dessa frågor.

Även samverkan med andra aktörer är centrala i Kommun B:s arbete med trygghet, inte minst på lokal nivå. Polisen är en självklar samverkanspartner men kommunen samverkar även med ideella föreningar och intressegrupper, med det lokala näringslivet och med lokala fastighetsägare. Trygghetsarbete omfattar även samverkan utanför kommungränsen, med länsstyrelsen, landstinget och andra kommuner. Ibland sker samarbete med Boverket och med Sveriges kommuner och landsting samt någon enstaka gång även med ett universitet eller en högskola. Samverkan, framför allt intern men även extern, är helt centralt i Kommun B:s trygghetsarbete.

Förutom samverkan är engagemang i trygghetsfrågan viktigt. Det handlar om engagemang både hos allmänheten generellt och hos olika intressegrupper. Trygghetsarbetet har även ett tydligt stöd från de lokala politikerna och förankras explicit i olika styrdokument. Det betraktas också som självklart att det behövs resurser för att arbeta med trygghet och dessa tas primärt från kommunens befintliga budget, även om externfinansierade projekt förekommer.

Samtidigt är brist på resurser, och då framförallt personella sådana, den största utmaningen i Kommun B:s trygghetsarbete. Kommun B brottas även med svårigheterna kring att konkretisera vad trygghetsarbetet betyder just för den enskilda kommunen.

Kommun C: Trygghet genom komplexa perspektiv

I Kommun C finns en funktion med ett övergripande ansvar för arbetet med trygghetsfrågor. Arbetet har även koppling till ett råd, utskott eller en nämnd som involverar politiker och stödet från den politiska ledningen betraktas som centralt. Det finns även tydliga riktlinjer för trygghetsarbetet i kommunens styrdokument. Verktyg har utvecklats på olika nivåer såsom specifika checklistor, konkreta handlingsplaner och övergripande program som tar ett helhetsgrepp om trygghetsfrågan. Trygghetsarbetet har ett starkt stöd i organisationen, från både tjänsteledningen och den politiska ledningen. Dessutom finns ett engagemang för att främja såväl den faktiska tryggheten som organisationens kunskap om trygghetsfrågan, varför särskilda kunskapshöjande insatser har gjorts.

Det trygghetsfrämjande arbetet i Kommun C har fokuserat på förändringar i den fysiska miljön, i form av exempelvis förbättrad belysning, klottersanering och slyröjning men också på mer sociala och maktrelaterade aspekter av otrygghet. Kommunen har dels bedrivit projekt med särskilt fokus på trygghet i allmänhet och dels gjort insatser mot särskilt utsatta grupper i kommunen. Insatserna har innefattat kartläggningar för att exempelvis identifiera ungdomars och andra specifika gruppers attityder till och känslor av otrygghet. Olika grupper av medborgare har också involverats i dialog kring arbetet med att främja trygghet. Trygghetsarbetet omfattar väletablerade samarbeten på lokal nivå med till exempel till exempel polisen, näringslivet, intressegrupper och universitet samt på regional och nationell nivå med till exempel Sveriges kommuner och landsting, länsstyrelsen, Brottsförebyggande rådet och Boverket. Kommun C har en strategi och en ambition för hur arbetet ska utvecklas i framtiden, vilka nätverk som bör etableras och vilka frågor som bör fokuseras. Det finns också en medvetenhet om vilka resurser som krävs för att dessa ambitioner ska kunna förverkligas.

De huvudsakliga utmaningar som beskrivs handlar om otillräckliga personella och finansiella resurser. I Kommun C finansieras trygghetsarbetet inom befintlig verksamhetsbudget snarare än med externa medel. Kommun C ser också svårigheten i att som enskild kommun adressera stora samhällsproblem som en av de största utmaningarna. Av detta skäl betonas behovet av stöd från statligt håll.

I Kommun C finns ett etablerat och mångfacetterat arbete för att främja trygghet i offentliga rum. Trygghet betraktas som en komplex fråga där arbetet med att främja detsamma behöver omfatta såväl säkerhet och brottsförebyggande arbete som insatser för att motverka rasism och homofobi, främja jämställdhet och ökad tillgänglighet. I fokus står ambitionen att göra kommunen mer attraktiv att bo i.

Olika förutsättningar, möjligheter och utmaningar

Med dessa tre exempel vill vi illustrera hur trygghetsarbetet kan organiseras och bedrivas inom olika kommuner, och därigenom visa på arbetets komplexitet. Genom de tre kommuntyperna har vi också velat ge en bild av kommunernas olika förutsättningar att bedriva ett trygghetsarbete. Gemensamt för de kommuner

som besvarat enkäten är att de oftast kan peka ut en funktion med ansvar. Men var och hur detta ansvar placeras och handhas skiljer sig åt. Enkätsvaren har givit oss en bild av de generella förutsättningarna, men berättar egentligen ytterst lite om faktiska prioriteringar. Svaren ger en bild av att det oftast finns en funktion med ansvar men vi vet exempelvis inte hur stor del av denna tjänst som avsätts till arbete med trygghetsfrågorna.

Med de tre exempelkommunerna har vi också velat belysa den bredd vi ser i hur kommunerna arbetar. Vi ser tydligt hur konkreta projekt som syftar till att förändra den fysiska miljön systematiskt initieras och genomförs, genom exempelvis trygghetsvandringar och åtgärder som syftar till att förbättra sikt och belysning. När det gäller hur kommunerna tar sig an otrygghet i andra avseenden är bilden inte lika tydlig. Vi ser att arbetet med otrygghet beskrivs som svårt och präglas av en variation av insatser som fokuserar såväl allmänna som specifika trygghetsproblem av både kortsiktig och långsiktig karaktär.

Återkommande i enkätsvaren från kommunerna är också att vikten av dialog och samverkan mellan olika grupper av medborgare och andra aktörer i trygghetsarbetet betonas. Detta är resurstunga aktiviteter som kräver tydlig samordning. Betoningen på samverkan är också ett sätt att vidga arbetets fokus från kortsiktiga åtgärder kopplade till den fysiska miljön till mer långsiktiga som också betonar att trygghetsfrågan är ett ansvar för flera olika funktioner i samhället. I och med att trygghetsfrågan till viss del även kopplas samman med andra samhällsutmaningar såsom boendesegregering och våldsbejakande extremism, definieras otryggheten också som något som enskilda kommuner inte själva kan lösa.

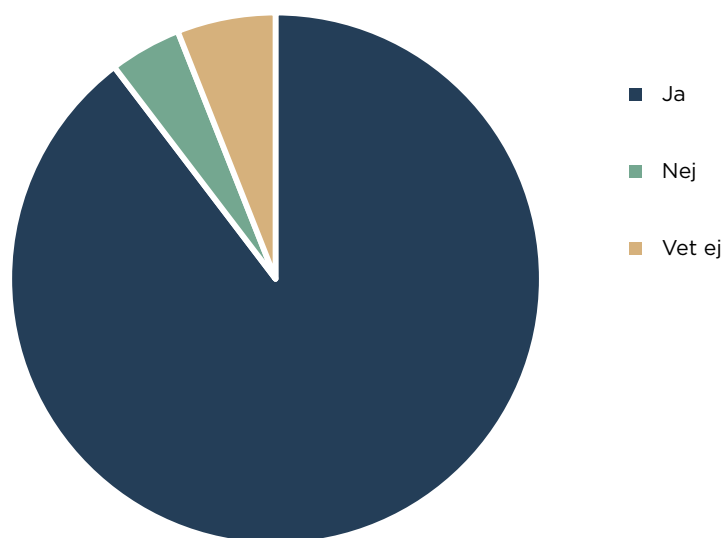
De utmaningar som kommunerna beskriver handlar – föga förvånande – om resurser. De möjligheter som kommunerna nämner är att det finns ett stöd för arbetet och att det betraktas som viktigt, inte minst genom att det handlar om att skapa platser där det är attraktivt att leva och bo.

Det arbete som kommunerna bedriver rymmer en bredd av åtgärder som sträcker sig från arbete med att förbättra den fysiska miljön till projekt som syftar till mera övergripande samhällsliga förändringar. I nästa del av rapporten kommer detta arbete, liksom andra resultat från enkätstudien att redovisas mera utförligt.

SVENSKA KOMMUNERS TRYGGHETSARBETE

Nästan 90 procent av de svarande kommunerna bedriver idag ett arbete för att främja trygghet i offentliga rum. Rädsla för våld och otrygghet i det offentliga rummet kan därmed beskrivas som ett problemområde som är synligt på flertalet av de svenska kommunernas agendor. I avsnittet som följer kommer vi diskutera hur detta arbete ser ut och hur det värderas av kommunerna själva.

Enkätfråga 3: Pågår det idag ett arbete för att främja trygghet i kommunen?

Att det de facto pågår ett arbete för att främja trygghet i så pass många kommuner idag kan beskrivas som ett viktigt första steg. Trygghetsarbetet bedrivs inom olika verksamhetsområden. Vissa kommuner beskriver arbetet som något som genomsyrar hela organisationen och uppger att det bedrivs inom alla verksamhetsområden. Andra lyfter fram några specifika verksamheter där arbete med trygghet bedrivs. Det kan då handla om exempelvis brottsförebyggande arbete, fysisk planering och folkhälsa.

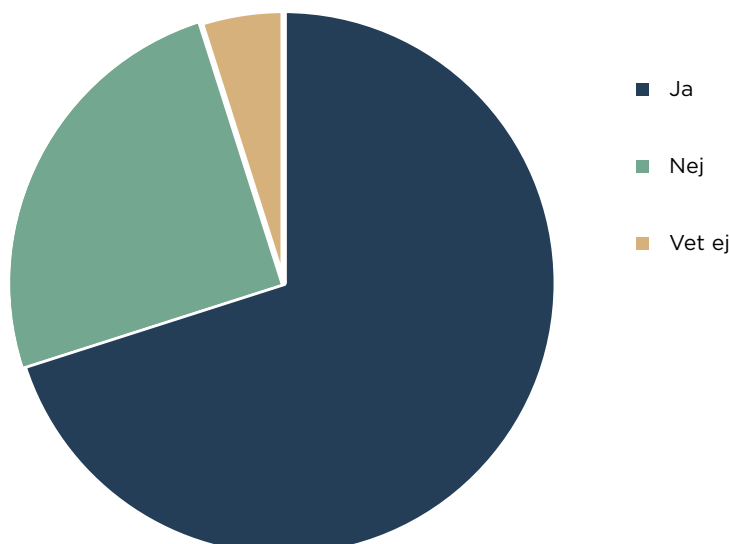
Ansvar och organisation

Som nämnts ovan är det trygghetsskapande arbetet svårt att definiera. Det är också ett arbete som bedrivs inom många olika kommunala verksamheter på många olika sätt. I enkäten har vi försökt ringa in var ansvaret ligger genom tre frågor: vem som svarar på enkäten, om det finns någon funktion med särskilt ansvar för trygghetsarbetet samt om arbetet har någon politisk styrning.

För att få en bild av vilka som identifierades som lämpliga mottagare och vilka som besvarade enkäten för kommunernas räkning frågade vi: vilken funktion har du som besvarar denna enkät och vilken verksamhet tillhör du? Här valde vi att inte ge förutbestämda alternativ. För att styra svaren i så liten utsträckning som möjligt bad vi istället de svarande själva att beskriva vilken funktion.

Bland de svarande återfinns funktioner som exempelvis folkhälsosamordnare, säkerhetssamordnare, teknisk chef, säkerhetsstrateg, räddningschef, trygghets-samordnare, BRÅ-handläggare, gatu- och parkchef, stadsarkitekt, kommunchef bygglovshandläggare och samhällsplanerare för att ge några exempel.

Enkätfråga 4: Har kommunen idag någon/några funktioner med övergripande ansvar för arbetet med trygghetsfrågor?

På frågan om det finns någon funktion med särskilt ansvar för trygghetsarbete svarar nästan 70 procent av de svarande kommunerna ja. De vanligaste verksamheterna/funktionerna dit ansvaret var förlagt är: säkerhet och brottsförebyggande, folkhälsa och drogförebyggande, lokala trygghetsråd eller trygghetssamordnare, stadsplanering och stadsutveckling, stadsledningskontor eller liknande. För en än tydligare bild av var ansvaret var förlagt ställde vi följdfrågan om vilken titel de personer som hade det övergripande ansvaret för kommunens trygghetsfrågor har och inom vilken förvaltning/verksamhet/enhet de sitter.

Svaren visar en stor bredd (se Bilaga 3 för fullständig lista) och sträcker sig från att ansvaret vilar på är en specifik tjänsteperson, en samordningsfunktion såsom trygghetssamordnare eller säkerhetssamordnare, ett råd eller den kommunala räddningstjänsten, till beskrivningar av att ansvaret ligger på samtliga förvaltningschefer, en kommunstrateg etc. Enkätsvaren visade också att ansvaret för trygghetsarbetet ofta är kopplat till flera olika funktioner och verksamheter. En av de svarande kommunerna själv skriver:

”Trygghetsfrågan finns även i andra förvaltningar, beroende på hur begreppet definieras.”

Vi bad också kommunerna beskriva vilka huvudsakliga arbetsuppgifter och ansvarsområden som är kopplade till funktioner med ansvar för kommunens trygghetsarbete. Detta är mycket omfattande fråga och det är svårt för en enda

svarande att ge en rättvis bild av arbetet genom några meningar i en enkät. Likväl ger dessa beskrivningar viktig information, då de hjälper oss att få en bild av bredden i trygghetsfrågan, liksom av vad ett övergripande ansvar konkret kan innebära. Svaren nedan illustrerar den påtagliga spännvidd som finns i det kommunala arbetet för trygghet.

”Trygghet och säkerhet. Allt ifrån belysning till social oro och kriser.”

”Brotts- och drogförebyggande arbete, säkerhets- och beredskapsarbete.”

”I rollen som säkerhetssamordnare ingår bland annat systematiskt brandskydd, brottsförebyggande, krishanteringsplaner, planering för elbortfall, säkerhet för barn/ungdomar (förebyggande arbete och hjälp vid, droger, alkohol och tobak) m.m. Då trygghet är ett så brett begrepp sker trygghetsarbetet i kommunen i samarbete med andra förvaltningar så som barn- och ungdomsförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen, socialförvaltningen och miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen.”

”Grannsamverkan, samverkan med polis räddningstjänst, vaktbolag, näringsidkare osv., brottsstatistik, trygghetsvandringar.”

”Övergripande Trygghetsarbete, klotter, bebyggelse, grannsamverkan, samverkan med polis, mm.”

”Kurser, utbildningar, nätverksarbete, planering, operativt arbete (i samband med event och andra stora folksamlingar).”

”En trygg miljö, föräldrastöd, drogförebyggande arbete och hälsofrämjande förutsättningar.”

”Risk och sårbarhetsanalyser samt stöd till verksamheterna, uppföljningar.”

”Sammankallande till det lokala brottsförebyggande rådet. Revidera, genomföra, utvärdera samarbetsavtalet (kommun-polis) årligen.”

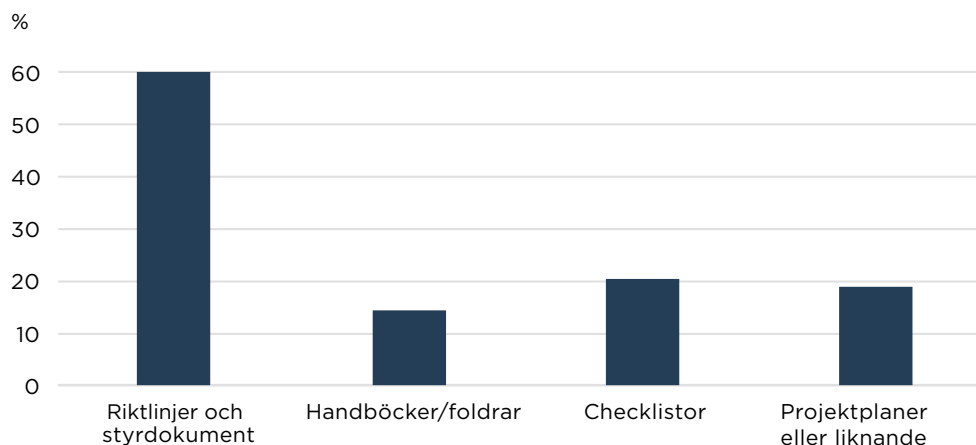
”Säkerhetssamordnare och säkerhetschef ansvarar för säkerhet och beredskap i händelser av hot eller kris. Arbetar också förebyggande. Folkhälsosamordnare och ungdomssamordnare- trygghetsvandringar i bostadsområden och på skolor i samarbete med kommunala bostadsbolag och tekniska förvaltningen. Samordningsansvar för lokalt Brå, administrativt stöd kring trygghetsvandringar i skola och bostadsområden, arbetar utifrån trygghetsmätningar i samarbete med polisen.”

Som framgår av svaren ovan kan kommunalt trygghetsarbete alltså handla om såväl situationellt som preventivt arbete som sker både på taktisk och operativ nivå. Kommunerna beskriver att trygghetsarbetet handlar om trygghet, säkerhet och beredskap och att dessa tre aspekter går in i varandra.

För att ytterligare fördjupa vår kunskap om var ansvaret för trygghetsfrågor är lokaliserat frågade vi vidare: Har kommunen idag någon/några politiska nämnder eller utskott som särskilt lyfter arbetet kring trygghetsfrågor? Här gav

126 kommuner (67 procent av de svarande) ett jakande svar, vilket kan tyda på att det finns ett intresse från politiken. De vanligaste svaren var kommunstyrelsen och brottsförebyggande råd. Andra svar var exempelvis hälso- och trygghetsråd, folkhälsoråd, bygg-, trafik- och räddningsnämnd och att det är ett uppdrag som ligger på samtliga av kommunens nämnder (se Bilaga 4 för lista med alla olika alternativ).

Enkätfråga 9: Utgår kommunens arbete med trygghetsfrågor från några styrdokument, policys eller liknande?

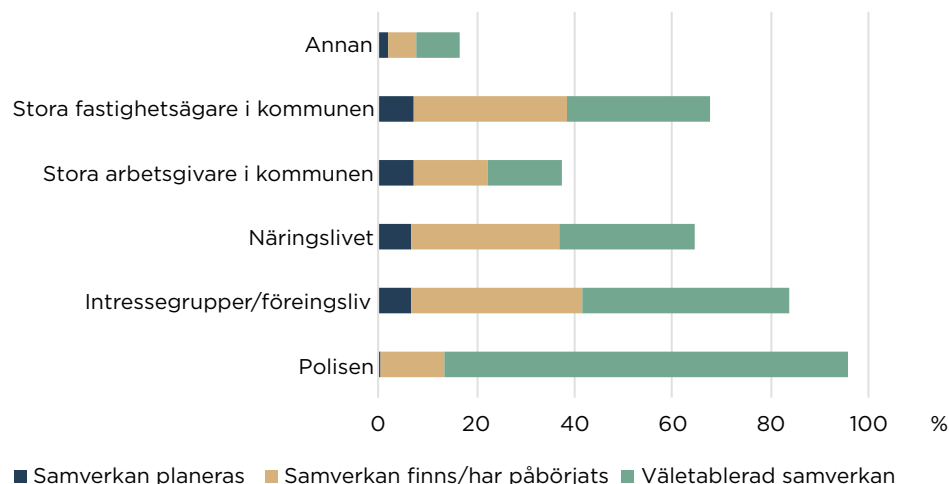
73,2 procent av de svarande kommunerna uppger också att kommunens arbete utgår ifrån styrdokument, policys eller likande. Det kan exempelvis handla om samverkansavtal med polisen, åtgärdsprogram för utomhusmiljöer, översiktsplaner, kommunens övergripande verksamhetsstyrning och mål, handlingsprogram för trygghet och säkerhet eller certifiering som säker och trygg kommun.

Samverkan för trygghet

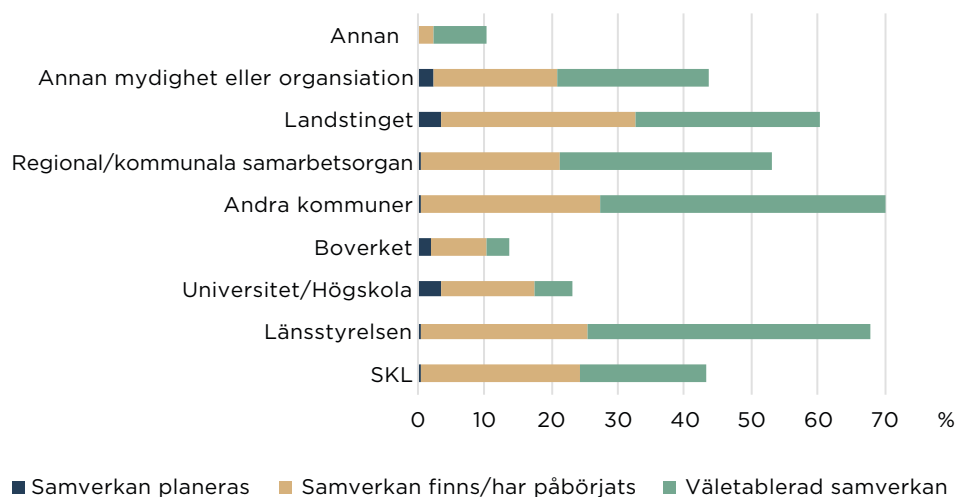
I och med att kommunerna har makten över de fysiska planeringsinstrumenten har de också en särskilt viktig roll i att förbättra tryggheten. Men det finns även flera andra aktörer, ofta från icke-statliga organisationer, som också arbetar med dessa frågor. Dessa aktörer, vars hemvist ligger utanför den kommunala organisationen framträder tydligt i de beskrivningar av arbetsuppgifter som ges i enkäten. De utomkommunala aktörerna återfinns i kommunernas samarbeten med näringsidkare, föräldragrupper, grannsamverkan, nattvandrare, polis, privat sektor, medborgare i dialog/trygghetsforum/råd, pensionärs- och handikappråd, ungdomsgrupper och bostadsbolag.

I kommentarsfälten till frågorna nedan utvecklade kommunerna sin beskrivning av hur deras samverkan ser ut, dels med de aktörer som nämns i enkätfrågan men också med andra parter.

Enkätfråga 10: Samverkar kommunen med några av följande lokala aktörer kring arbetet med trygghetsfrågor?

Enkätfråga 11: Samverkar kommunen med någon av följande regionala/nationella aktörer kring arbetet med trygghetsfrågor?

”Polisen finns som en part i BRÅ, likaså representanter för handel och näringsliv. Kommunens tillväxtförvaltning har nära samverkan med fastighetsägare och näringsliv, handel. Samverkan är också nära med kommunens eget bostadsbolag. Kultur- och fritid har en nära samverkan med föreningslivet.”

”Föreningar, ideella organisationer, frivilligorganisationer, trossamfund samt de viktigaste dvs medborgarna.”

”Krögarträffar där kommunen och polisen träffar krögare och tar upp frågor om brott och oroligheter på stan.”

”Skatteverket, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, universitet/högskola, trossamfund.”

”Vårdcentraler, banker, transportnäring, livsmedel, pensionärsorganisationer.”

”Exempelvis med fastighetsägare om att skapa trygga miljöer i bostadsområden.”

”Ideella organisationer samt lokala näringsidkare är med och finansierar trygghetspaketen. Polisen medverkar vid våra informationsträffar.”

”Kyrkan försäkringskassan räddningstjänst bevakningsleverantör arbetsförmedling.”

”Region, länsstyrelse, övriga grannkommuner.”

”Svenska kyrkan, studieförbund, systembolag, gymnasieförbund, UNF, Nattvandrarna, PRO.”

”Tillsammans med andra närliggande kommuner träffas trygghetssamordnarna två-tre gånger per termin och inspirerar/stöttar varandra i vårt arbete. Tar del av BRÅs erbjudanden om utbildningar/kurser. Ingår i nätverk knutna till Safe Community/En säker och trygg kommun.”

”Andra myndigheter vi samverkar med är MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). Universitet/högskola: Vi har tidigare deltagit i forskningsprojekt om hur man kan öka tryggheten för äldre.”

Med dessa beskrivningar av samverkan visar också kommunerna på att arbetet för att skapa trygghet uppfattas och delvis görs till ett gemensamt ansvar.

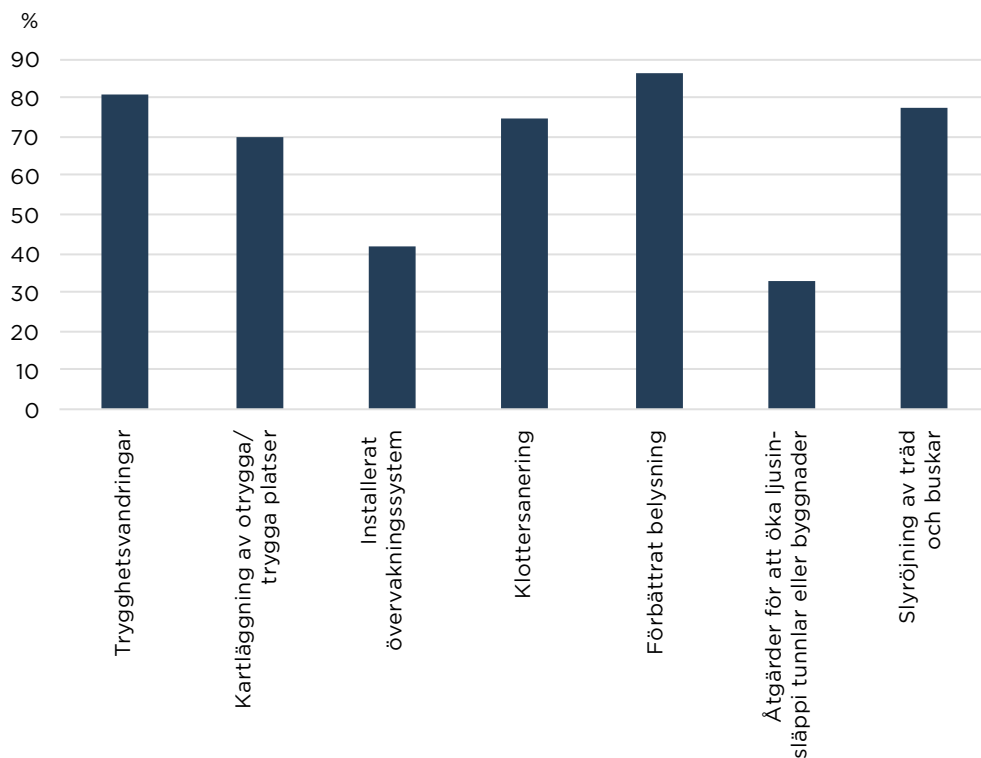
Projekt, praktik och planering

Genom samverkan med aktörer utanför kommunen definieras alltså ansvaret för att främja trygghet som delvis gemensamt. Men vad görs konkret för att öka tryggheten i kommunen? För att få en så bred bild som möjligt av arbetet, valde vi att ställa två frågor kring vilka åtgärder kommunen arbetar eller har arbetat med, en kopplad till den fysiska miljön och en kopplad till trygghetsfrågan på ett mer övergripande plan.

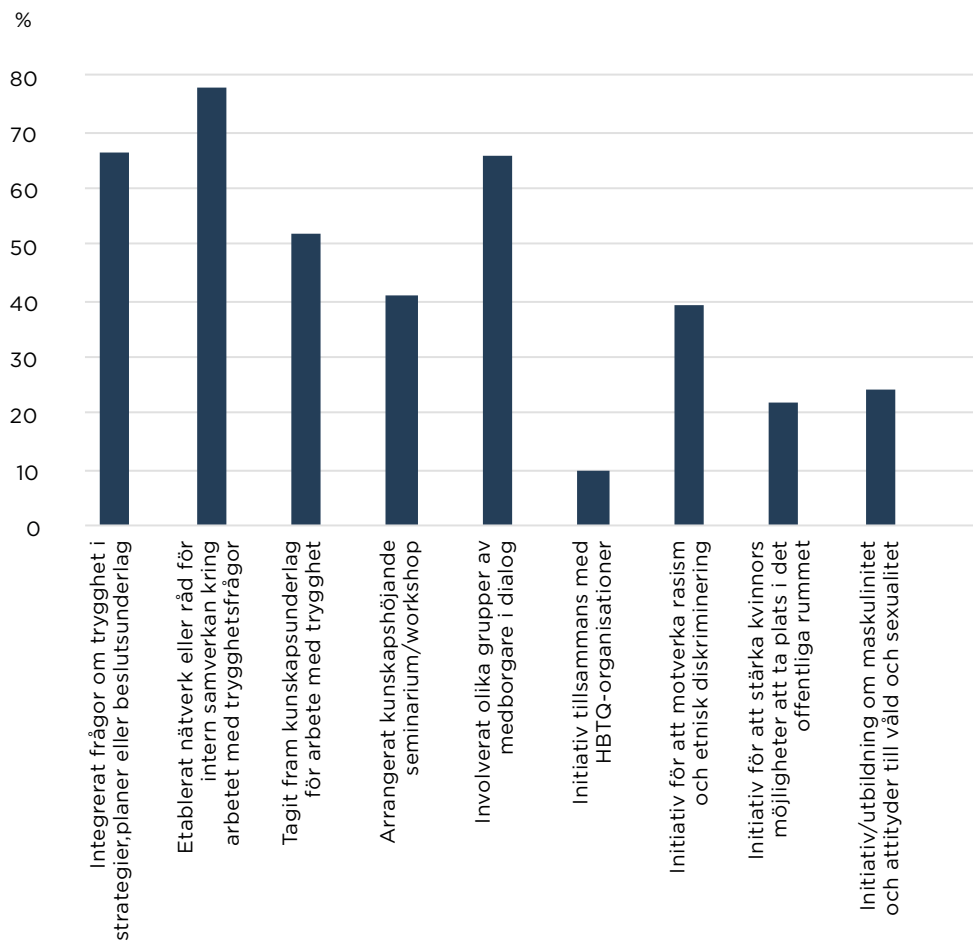
Enligt enkätsvaren är trygghetsvandringar den vanligaste åtgärden som har genomförts för ökade trygghet i den fysiska miljön. Andra vanliga åtgärder är, förbättrad belysning och förbättrad sikt genom röjning av buskar osv. Ytterligare en vanlig åtgärd är klottersanering. Endast ett fåtal kommuner har inte genomfört någon av dessa åtgärder, medan många har arbetat med en eller flera av dessa.

Vissa av de åtgärder som vi angett som möjliga svarsalternativ kan naturligtvis även omfatta någon av de övriga åtgärderna eller resultera i att annat förbättringsarbete görs. Exempelvis kan trygghetsvandringar inkludera en kartläggning av otrygga platser inom det område där trygghetsvandringen genomförs. Detta kan i sin tur leda till förbättringsåtgärder gällande sikt och belysning. Bland alternativen har vi även valt att inkludera åtgärder för ökat ljusinsläpp, som trots att de kan betraktas som en mer omfattande åtgärd, är något som nästan en tredjedel av de svarande kommunerna arbetat med.

Enkätfråga 6: Vad gör eller har kommunen gjort inom ramen för trygghetsarbetet kopplat till den fysiska miljön under de senaste tio åren? Flera alternativ möjliga.

Enkätfråga 7: Vad gör eller har kommunen gjort inom ramen för trygghetsarbetet på ett mer övergripande plan under de senaste tio åren? Flera alternativ möjliga.

På ett mer övergripande plan, alltså utöver förbättringsarbete med den fysiska miljön, var de vanligaste åtgärderna intern samverkan kring frågorna samt att integrera trygghetsfrågan i kommunens styrdokument.

Kommentarerna till de två frågor som presenterats i diagrammen ovan, där kommunerna själva beskriver det arbete som har genomförts, visar på relationen mellan hur kommunerna talar om trygghet och det arbete med trygghetsfrågor som utförs. Svaren i kommentarsfälten ger en viktig bild av trygghetsarbets omfattande karaktär. Nedan presenterar vi ett antal beskrivningar från enkäten.

”Tar numera ett samlat grepp för hela området trygghet och säkerhet. Arbetar systematiskt med frågorna genom verksamhetsplan och uppföljning i säkerhetsbokslut, där bl.a. trygghetsmätningen presenteras. Folkhälso- och mångfaldsarbete har intensifierats. Inom lokala BRÅ görs trygghetsvandringar regelbundet där medborgarna bjudits in för att delta. Jobbar fokuserat med skadeförebyggandeåtgärder på i första hand skolor för att minska brotten och öka tryggheten.”

”Trygghetsvandringar i olika bostadsområden, Nyantagen belysningsstrategi, Initierat Grannsamverkan tillsammans med polisen, Utvecklat samarbetet med polisens volontärer, Föreslagit införande av cityvärdar.”

”Tagit fram en övergripande strategi för Social hållbarhet.”

”Mycket av detta bedrivs i det vardagliga arbetet och inte i specifika projekt.”

”Vi har samverkan med polis, soc och skola i förebyggande arbete mot barn och ungdomar där vi träffas varje vecka. Vi medverkar i länsbrå där polisen och länets kommuner samverkar i trygghetsfrågor. Vi har samarbetsavtal med polisen och kommunala bostadsbolaget om trygghetsfrågor.”

”Kontinuerliga informationsträffar till pensionärsgupper. Informationsträffar till villaägare om åtgärder för att minska risken att bli utsatt för inbrott. Även till fritidshusägare. Föräldrastödsinsatser för de som har fått permanent uppehållstillstånd och ingår i Arbetsförmedlingens etableringssatsning. Arrangerat minst fem trygghetsvandringar per år. Klotterpolicy inom kommunen samt att vi erbjuder privata fastighetsägare bidrag för sanering samt fysiska åtgärder för att minska klotter och övrig skadegörelse. Skapat en plattform för initiativ som ska motverka rasism och öka gemenskap.”

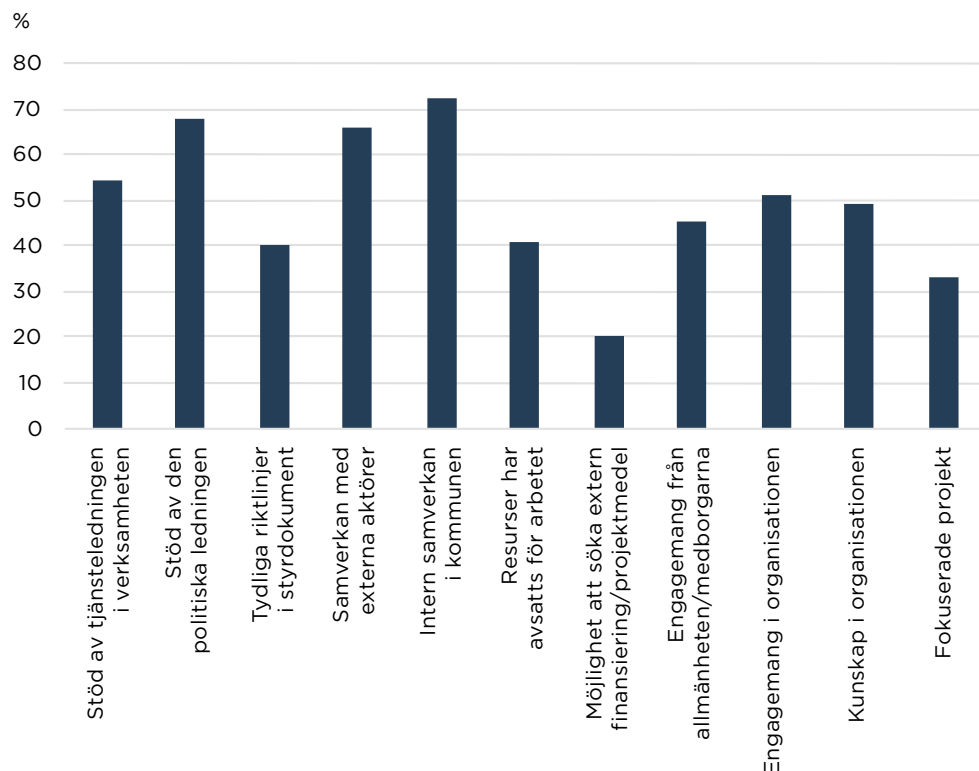
Citaten ovan ger inte någon heltäckande bild, men ger en indikation om hur arbetet för att skapa trygghet bedrivs. Som ett av enkätsvaren avslutas med:

”Det finns massor mer att berätta!”

Möjligheter och utmaningar

Ytterligare ett område vi ville undersöka var vad som främjat respektive utgjort hinder för kommunernas trygghetsarbete. Vi var även intresserade av att få veta hur arbetet finansieras, för att på så vis också få en bild av hur kommunernas prioriteringar ser ut.

Enkätfråga 12: Vilka faktorer anser du har främjat kommunens arbete med trygghetsfrågor? Flera alternativ möjliga.

På frågan om vilka faktorer som främst främjat arbetet med trygghetsfrågor framträder stöd av den politiska ledningen, intern och extern samverkan samt engagemang och kunskap som de mest betydelsefulla. I kommentarerna till denna fråga (se exempel nedan) betonas att trygghet är ett brett begrepp och en bred fråga, som därmed också kräver samverkan.

”För att öka trygghetsarbetet krävs en bred förståelse vad som påverkar tryggheten.”

”Genom den breda samverkan med alla olika kompetenser så skapas mervärden som förstärker känslan för trygghet och stolthet för staden.”

”De har fört upp frågan på dagordningen och förutsättningar för ett stabilt arbete kan skapas.”

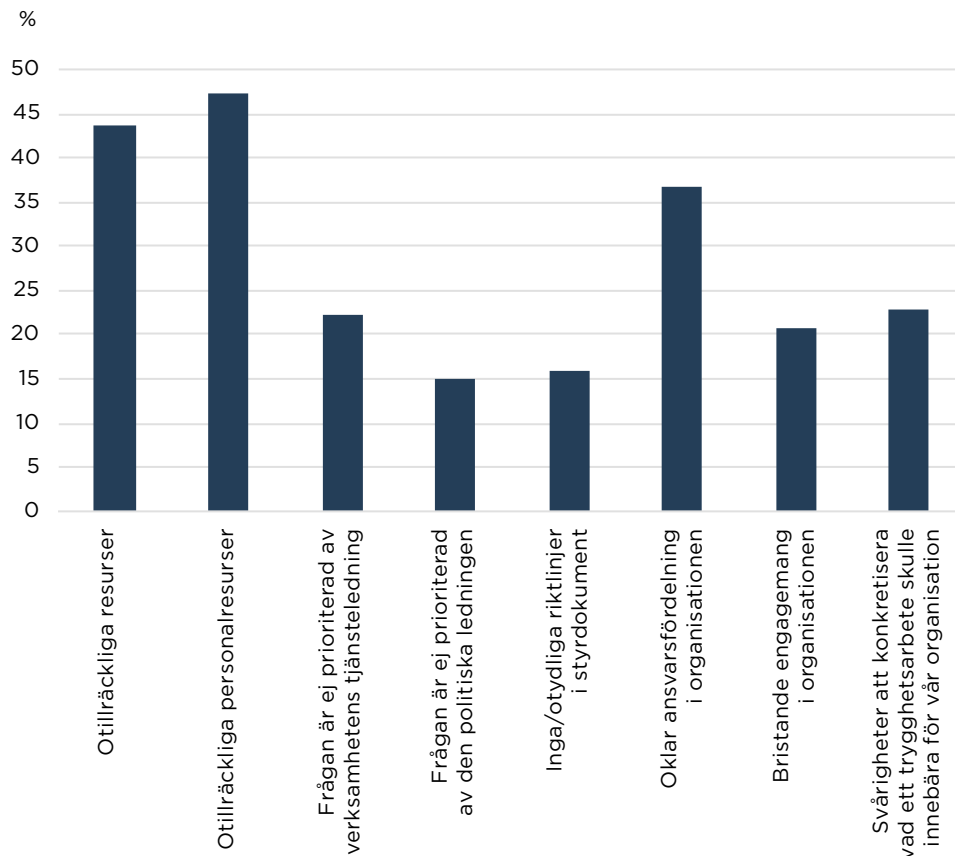
”Trygghets- och säkerhetsgruppen består av tre personer, detta betyder mycket då det alltid finns någon man ”bolla” tankar och idéer med. Oavsett att vi har olika inriktning i våra respektive tjänster så har vi ändå trygghet i fokus för kommunmedborgarna.”

”Engagemanget är viktigt och det är viktigt att få känna att ledningen faktiskt vill att vi jobbar med frågan och att de tycker att det är viktigt. Dock upplever jag att det personstyrt.”

”Med stöd av tjänsteledningen och den politiska ledningen samt med tydliga riktlinjer i styrdokument så har detta främjat kommunens arbete med trygghetsfrågor. Detta är grundläggande faktorer som måste finnas för att kunna bedriva ett trygghets- och säkerhetsarbete inom en organisation. Övriga viktiga faktorer är även givetvis att resurser sedan sätts av för arbetet, samverkan internt och externt samt vidare även engagemang både internt i organisationen samt från allmänheten/medborgarna.”

”Ett starkt mandat uppifrån och ner i organisationen är en förutsättning för att få ett driv i arbetet och få med sig flera aktörer. Även viktigt med tydliga styrdokument som tydliggör målsättningar och på vilket sätt arbetet ska följas upp. Möjligheten till extern finansiering finns, men ofta kan det vara svårt för mindre kommuner att tillgodogöra sig den möjligheten fullt ut, då själva ansökningsförfarandet och de formella kraven runt omkring i sig kräver mycket resurser.”

Enkätfråga 13: Vilka faktorer anser du har begränsat kommunens arbete med trygghetsfrågor? Flera alternativ möjliga.

Som de vanligaste begränsningarna i kommunernas arbete pekas föga förvånande otillräckliga resurser ut, både personalmässiga och övriga. Ytterligare en viktig begränsande faktor var oklar arbetsfördelning. Citaten nedan sammanfattar många av svårigheterna som kommunerna identifierar med det

trygghetsskapande arbetet. De illustrerar också upplevelsen av att det är ett arbete som på sätt och vis aldrig blir färdigt.

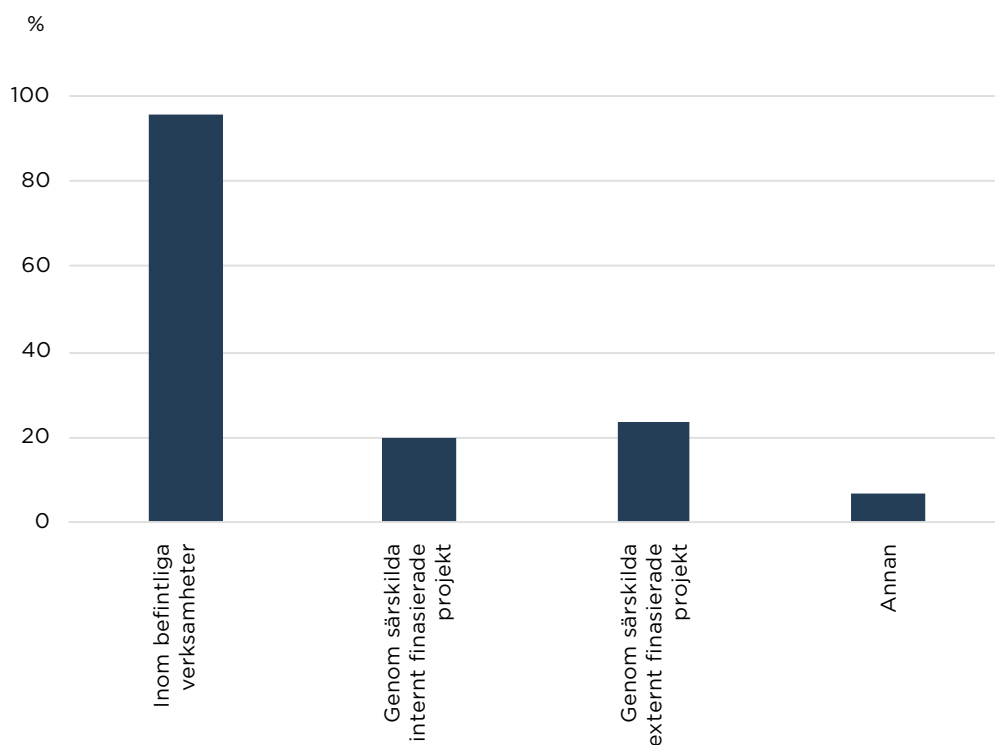
”Självklart kan mer resurser användas till ännu fler trygghetsskapande åtgärder. Trygghetsfrågan är lite odefinierad och kan vara svår att konkretisera.”

”Resurser är alltid begränsade och då både i form av finansiering och personal. Vi har ett bra arbete och vi gör mycket gott, men man hade alltid kunnat göra mer.”

”Tjänsten som säkerhetsansvarig innehåller ett väldigt brett område. Alltifrån försäkringar, krisberedskap och brottsförebyggande. En mer ”renodlad” brottsförebyggande/trygghetsskapande tjänst hade sannolikt gjort att frågorna fick mer utrymme.”

”Man vill gärna jobba med frågan och tycker det är viktigt, men allt som är lagstadgat går före annat. Trygghetsfrågor är inte alltid lagstadgat. Då blir det nedprioriterat då lagstadgad verksamhet ”ofta akututtryckningar” äter upp budget.”

Enkätfråga 8: Hur finansieras arbetet med trygghetsfrågor?

Gällande hur trygghetsarbetets finansieras ger kommunernas svar en samstämmig bild. Finansieringen sker främst med medel från den befintliga verksamheten. Förutom de alternativ som framgår av diagrammet kan arbetet även finansieras genom exempelvis externa medel som inte är projekt, statsbidrag för beredskapssamordning, del av tjänst som folkhälsosamordnare som finan-

sieras av landstinget eller som en del av samverkan med andra myndigheter. Som exempel på externa finansiärer anges folkhälsorådet, Boverket, Allmänna arvsfonden, Brottsförebyggande rådet, EU, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, länsstyrelserna och partners som bostadsbolag och grupper för citysamverkan.

Planering, prioriteringar och formuleringar om otrygghet

Från svaren på frågan om finansiering som presenteras ovan är det även möjligt att utläsa viss information om hur trygghetsfrågan prioriteras i kommunen. För att få ytterligare kunskap om detta valde vi att även ställa frågan: Vad planerar kommunen för aktiviteter/åtgärder/projekt/initiativ kopplat till trygghetsfrågor i framtiden? Genom att se vad som planeras får vi en bild av hur kommunen arbetar framåt och vilken riktning arbetet har. Nedan följer ett urval av svar på vad kommunerna ser som prioriterat i sitt trygghetsarbete framöver:

”Ökad satsning på arbete mot nedskräpning och skadegörelse. Ökad satsning för sysselsättning.”

”Frågan är aktuell vid fysisk planering och en del i att skapa attraktiva miljöer.”

”Att bygga ett strategiskt schema för arbetet med trygghetsfrågor som når ut till alla förvaltningar. Vi börjar med små steg som är enkla att ta för att sedan kunna bygga vidare och få till ett heltäckande trygghetsarbete som blir hållbart i längden och en självklar del i det kommunala arbetet.”

”Uppföljning och återansökan Safe Community Fortsatt arbete med medborgardialog. Fortsatt arbete med belysning och tryggare centrum.”

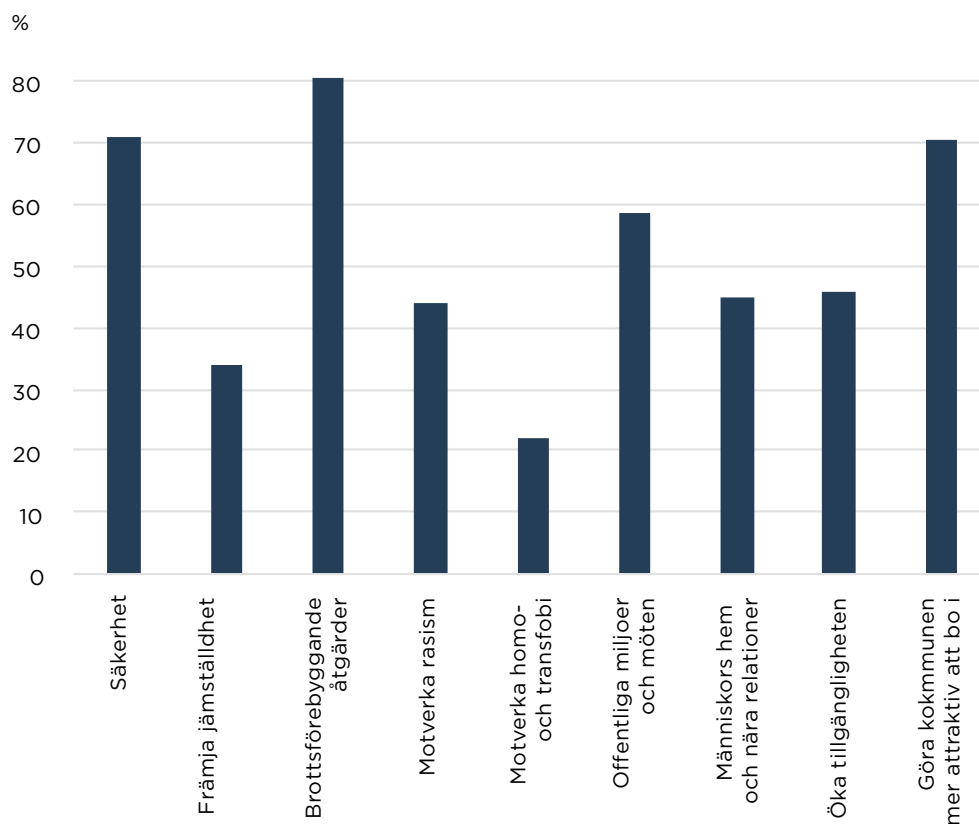
”Närmast ligger en ansökan om att certifiera kommunen som en Säker och trygg kommun. Det blir sedan en form av kvalitetsledningssystem som kommer utgöra ramverket för trygghets- och säkerhetsarbetet framöver. Vi går även in i ett arbete med framtagande av en ny samverkansöverenskommelse med polisen utifrån deras omorganisation. Där hoppas vi ytterligare kunna förbättra vår samverkan och ännu tydligare prioritera vissa åtgärder, inte minst mot målgruppen barn och unga. Har även en plan om att utveckla arbetet med grannsamverkan och trygghetsvandringar i flerbostadsbeståndet, särskilt där vi har områden med stora utmaningar vad gäller integration etc.”

”Trygghetsvandringar, grannsamverkan, minska våld, klotter, droger mm.”

”Nattvandring, tydligare samverkan med polis drogförebyggande arbete, föräldrastödsinsatser, trygghetsrapportering.”

”I pågående arbete med översiktsplan, grönstrukturplan och miljöplan planeras en medborgardialog efter sommaren 2015 som berör trygghet mm i utemiljöer. Ett projekt har precis startat som innebär att en ny lekplats ska byggas i en av stadens stadsdelar. I detta arbete ska först en dialog ske med berörda barn och unga om hur de använder sig av utemiljön i stadsdelen samt hur de ser på en ny lekplats, etablering och utformning. Önskemål finns om nya trygghetsvandringar i kommunen och en plan bör tas fram om en strategi för detta. Ska ta upp som ärende i KS.”

Enkätfråga 16: Hur formuleras problemet med otrygghet i kommunens verksamhet. Handlar det om...?

Vi avslutade enkäten med en fråga om hur problemet med otrygghet formuleras i kommunens verksamhet.

Svaren visar att problemet med otrygghet främst definieras som en fråga om säkerhet, brottsförebyggande och om att göra kommunen mer attraktiv att bo i. Vidare identifierar nästan hälften av kommunerna otrygghet som en fråga som handlar om rasism och ungefär en tredjedel relaterar problemet till jämställdhet.

AVSLUTANDE DISKUSSION: KAN VI PLANERA TRYGGA STÄDER?

”Idag omtalas trygghet i relation till staden på flera sätt. Ibland är trygghet en del av den attraktiva staden, den tillgängliga staden, den hållbara staden eller som i detta fall, den jämställda staden. Det visar att frågan om trygghet är mycket bredare än bara en fråga om brottsbekämpning i urban miljö.” (Forsell, Listerborn och Andersson 2010:21)

Det finns idag en enighet och gemensam förståelse kring att trygghet är en viktig demokratifråga och en viktig fråga i människors liv. Att avsaknaden av trygghet är ett problem kan därmed betraktas som en gemensam utgångspunkt. Men människors otrygghet är inte en statisk eller isolerad känsla eller upplevelse, utan något förändras över tid, blir till och avtar i relation till vad som skrivs i media och till politiska och ekonomiska händelser och utmaningar (Listerborn 2015:5). Är det då ens möjligt att planera för trygghet? Det är en fråga som inte har något enkelt svar.

Som vi sett i tidigare avsnitt i texten finns det fortfarande en skiljelinje ifråga om huruvida arbetet för att främja trygghet bör fokusera den fysiska miljöns utformning (Valentine 1989) eller om lösningen snarare handlar om sociala och politiska maktrelationer (Pain 2000, Koskela 1999). När Boverket (2010c:6) gör en sammanställning med tips och idéer kring hur man kan arbeta för att stärka tryggheten i det offentliga rummet är det den fysiska miljön som fokuseras. Emellertid problematiseras detta utifrån beskrivningar om att det behövs kunskap om vad trygghet är ur ett jämställdhetsperspektiv för att kunna planera för miljöer som både kvinnor och män upplever som trygga. I samma skrift slår Boverket bland annat fast att upplevelsen av trygghet varierar beroende på kön och andra faktorer samt att vi idag vet att det finns några gemensamma kännetecken för platser som upplevs som trygga. Trygga platser är, enligt Boverket, överblickbara och präglas av en känsla av kontakt med omgivningen. Vidare kännetecknas trygga platser av att de är befolkade och att det går att orientera sig, det är platser som är lokaliserade bland vägar och bebyggelse och platser som upplevs som välsköta. Otrygghet däremot hänger samman med hur platsen är utformad vad gäller ljus/mörker, siktlinjer, ödslighet och liknande egenskaper. Bättre gatubelysning har varit en utbredd strategi för att förbättra tryggheten i samhället och därmed minska rädslan för brott.

Pain et al., (2006) menar att det skett en viss förskjutning mot situationsanpassad brottsprevention, där förbättringar av den fysiska miljön används för att ”bygga bort” funktioner som framkallar rädsla. Denna strategi kan, som vi sett ovan, kritiseras för att misslyckas med att ta itu med de djupare socioekonomiska orsakerna till rädslan (Koskela och Pain 2000) (Listerborn 2002:96–97). Samtidigt är det viktigt att betona att sådana åtgärder också har haft en positiv inverkan och bidragit till att minska rädslan på vissa platser (Pain et al. 2006).

De allmänna utrymmena och offentliga platserna regleras alltså genom utformandet av den fysiska miljön, liksom av förvaltning och av polis. Men de

får också sin prägel av det sätt på vilket medborgarna möter varandra. Därmed handlar trygghet även om hur och maktrelationer mellan olika grupper i samhället verkar och hanteras i vardagen. Ett citat från enkäten som svarar på frågan om hur kommunen planerar att arbeta med att främja trygghet i framtiden visar att man ser såväl den fysiska miljön, samverkan som mänsklig närvaro som viktiga faktorer för trygghet:

”Fler trygghetsvandringar. Engagera olika organisationer ytterligare som ex. Nattvandrare. Förbättra gatubelysningen är på gång. Vi gallrar i skogsområden nära gång och cykelbanor. Vi ska bygga ett café i stadsparken för att öka den mänskliga närvaron där.”

Hur kan vi då planera i trygga städer, trygga platser? I arbetet med trygghetsfrågor återfinns, som vi sett ovan, en sorts uppdelning mellan kortsiktiga åtgärder och långsiktiga ambitioner. Vid en tidigare studie där vi intervjuade olika aktörer som på olika sätt arbetade med trygghet fann vi att dessa aktörer själva beskrev hur de kortsiktiga åtgärder som genomfördes inte räckte till. Åtgärderna, som hade fokus på den byggda miljön, var otillräckliga och inte bidrog till att förändra det mera långsiktiga problemet, vilket av dem vi intervjuade identifierades som samhälleliga maktrelationer. Detta skapade en tydlig frustration (Sandberg och Rönnblom 2015).

Vi ser detta som en ”analytisk/praktisk-paradox” vilken kan sammanfattas med en tydlig uppdelning mellan kortsiktiga, direkta åtgärder gällande utformningen av den fysiska miljön och långsiktiga ambitioner med syfte att förändra maktförhållanden. Denna paradox kommer till uttryck även i kommunernas beskrivning av sitt arbete; enkätsvaren visar att det inte finns en utan flera olika och sammansatta problemdefinitioner i kommunerna. Men att planera för trygghet med utgångspunkt i att rädslan är resultatet av ett strukturellt uttryck för makt är en komplex uppgift (Listerborn 2002). Således slutar det oftast med att åtgärderna riktas in på den fysiska miljön, oavsett hur problemet presenteras i officiella dokument.

Som en motvikt till polariseringen mellan fokuseringen på fysisk miljö ena sidan och ett mer strukturellt angreppssätt å den andra finns idag också en enande kraft i gemensamma i förhållningssätt, strategier och arbetsmetoder. Som Forsell, Listerborn och Andersson (2010:21) beskriver i det inledande citatet, omtalas trygghet idag i termer av attraktivitet, tillgänglighet, hållbarhet och jämställdhet. Och kanske indikerar denna förståelse av trygghet tillsammans med mängden arbete som genomförts, det delade ansvaret och de projekt som planeras för framtiden att det finns en vilja att överbygga uppdelningen mellan kort- och långsiktiga åtgärder. Detta tar oss ett steg närmare att kunna planera för trygga städer och att motverka rädsla främja trygghet och – i både ord och handling.

SAMMANFATTNING

Att skapa trygghet är idag en vedertagen del av arbetet med stadsplanering. Trygghetsarbetet syftar till att skapa städer och samhällen som är både attraktiva och inkluderande, det vill säga där människor oavsett kön, sexuell läggning, etnicitet, ålder och funktionsgrad kan få tillgång till och känna sig trygga när de vistas i stadens offentliga miljöer. Medan fokus tidigare låg på att skapa trygghet genom utformningen av den fysiska miljön finns det i dag ett bredare angreppssätt. Detta handlar om att även arbeta med de bakomliggande orsakerna till otrygghet, som exempelvis brottsförebyggande arbete och att utjämna maktskillnader mellan olika grupper i samhället.

Rapporten *Rädsla och trygghet i ord och handling* utgår från en enkätundersökning skickades ut till Sveriges 290 kommuner under 2015. Cirka två av tre kommuner valde att delta i undersökningen vilket gav en svarsfrekvensen på 64,5 procent. Enkäten, som är en del i forskningsprojektet *Rädsla och trygghet i ord och handling – att överbygga paradoxer i planering* hade två syften. Det första var att kartlägga det arbete som svenska kommuner gör för att öka tryggheten i offentliga rum, vilka åtgärder som genomförs och hur detta arbete har utvecklats både i politik och praktisk planering. Det andra syftet var att få en fördjupad förståelse för hur problemet med rädsla och otrygghet definieras i kommunerna och vilken typ av strategier för förändring som förespråkas. Avsikten var alltså att studera relationen mellan hur kommunerna talar om trygghet och rädsla i offentliga miljöer och det arbete med trygghetsfrågor som de facto bedrivs på kommunal nivå.

Den inledande delen av enkäten syftar till att ge kunskap om hur trygghetsarbetet är organiserat i kommunen. Där handlar frågorna bland annat om det finns ett pågående trygghetsarbete i kommunen, om det finns någon/några funktioner till vilka det övergripande ansvaret för trygghetsfrågor är förlagt och vid vilken verksamhet/förvaltning dessa funktioner har sin hemvist. Kommunerna ombads också att beskriva vilka huvudsakliga arbetsuppgifter och ansvarsområden som är kopplade till dessa funktioner.

Resultatet visar att trygghetsarbete pågår i nästan 90 procent av de svarande kommunerna. Vidare uppger nästan 70 procent att det finns en eller flera funktioner med ett tydligt ansvar för trygghetsfrågorna och att dessa funktioner vanligtvis är förlagda till verksamheter inom säkerhet och brottsförebyggande, folkhälsa och drogförebyggande, trygghetssamordning, stadsplanering eller till en central enhet som stadsledningskontor eller liknande. I fråga om vilka huvudsakliga arbetsuppgifter och ansvarsområden som är knutna till de ansvariga funktionerna illustrerar svaren den påtagliga spännvidd som finns i det kommunala arbetet för trygghet. Respondenterna beskriver en mängd olika insatser på olika nivåer, från trygghetsvandringar och förbättrad belysning till att göra risk- och sårbarhetsanalyser och att hantera social oro och kriser av olika slag.

Den första delen av enkäten omfattar även en fråga om kommunen har någon/några politiska nämnder eller utskott som särskilt lyfter arbetet kring

trygghetsfrågor? Här svarade 67 procent att det fanns ett politiskt intresse. Drygt 73 procent av kommunerna uppger också att deras trygghetsarbete utgår ifrån styrdokument, policys eller likande.

Den andra delen av enkäten syftar till att ge kunskap om hur kommunernas praktiska arbete för att främja trygghet har sett ut under de senaste tio åren. Frågorna handlar bland annat om vilka åtgärder som pågår och vilka som planerades framöver, hur trygghetsarbetet finansieras, vilka interna och externa samarbeten som trygghetsarbetet omfattat samt vilka faktorer som främjat eller begränsat kommunernas arbete.

De vanligaste åtgärderna i den fysiska miljön för ökad trygghet är trygghetsvandringar, förbättrad belysning och förbättrad sikt genom röjning av buskar och klottersanering. Endast ett fåtal av de svarande kommunerna har inte genomfört någon av dessa åtgärder.

På ett mer övergripande plan är de vanligaste trygghetsskapande åtgärderna intern samverkan kring frågorna samt att integrera trygghetsfrågan i kommunens styrdokument. Även åtgärder för att förändra rådande könsnormer och värderingar kopplade till våld och sexualitet är bland de mest frekventa i detta avseende.

Avseende hur trygghetsarbetet finansieras ger resultatet en samstämmig bild som visar att det i mycket hög utsträckning finansieras med medel från i kommunen befintliga verksamheter.

De vanligaste samverkanspartners som omfattas av det kommunala trygghetsarbetet är på det lokala planet polisen, näringslivet, stora fastighetsägare i kommunen samt lokala föreningar och intresseorganisationer. I fråga om samverkan på det regionala/nationella planet är länsstyrelsen, andra kommuner och landstinget de vanligaste.

Gällande vad som främjat kommunernas arbete för trygghet visar svaren att stöd av den politiska ledningen, intern och extern samverkan samt engagemang och kunskap betraktas som de mest betydelsefulla framgångsfaktorerna. Avseende vad som hindrat arbetet handlar svaren i hög utsträckning om bristande resurser, både personalmässiga och övriga. Ytterligare en begränsande viktig faktor var oklar arbetsfördelning.

Avslutningsvis visar en övergripande bild av kommunernas svar att projekt som syftar till att förändra den fysiska miljön initieras och genomförs systematiskt. Samtidigt framgår det tydligt av enkäten att förståelsen av vad otrygghet och trygghet innebär är mångfacetterad och att arbetet därmed innehåller en variation av insatser som adresserar såväl allmänna som specifika trygghetsproblem. Förutom att arbetet för ökad trygghet i offentliga rum har en stor spännvidd är betoningen på samverkan återkommande i svaren; för att möta trygghetsfrågans komplexitet behöver arbetet bedrivas i samverkan och dialog även med aktörer utanför den kommunala arenan. Betoningen på samverkan innebär ett vidgat fokus från mer kortsiktiga åtgärder kopplade till den fysiska miljön till mer långsiktiga som också betraktar trygghet som ett ansvar för flera olika funktioner i samhället.

LITTERATUR

- Boverket (2010a) Jämställdhet på dagordningen, Planera för ett tryggt och jämställt samhälle. Boverket
- Boverket (2010b) Vidga vyerna, planeringsmetoder för trygghet och jämställdhet. Boverket
- Boverket (2010c) Plats för trygghet- inspirationen för stadsutveckling. Boverket
- Forssell, R., Listerborn, C., & Andersson, M. (2010) Jämställdhet som en trygghetsfråga-utvärdering av Boverkets regeringsuppdrag: Att stärka tryggheten i stads och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv. Malmö högskola
- Heber, A. (2007) Var rädd om dig!:Rädsla för brott enligt forskning, intervjupersoner och dagspress. Kriminologiska institutionens avhandlingsserie nr. 23, Stockholms Universitet
- Koskela, H. (1999). *Fear, Control and Space*. Finland: Department of Geography, University of Helsinki
- Koskela, H & Pain R (2000). Revisiting fear and place: women's fear of attack and the built environment. *Geoforum* 31(2): 269-280
- Listerborn, C. (2015). Feminist struggle over urban safety and the politics of space. *European Journal of Women's Studies*, 23(3): 251-264
- Listerborn, C (2002). Trygg stad: diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik. Göteborg: Chalmers Tekniska Högskola
- Pain, R., MacFarlane, R., Turner, K., & Gill, S. (2006) 'When, Where, if, and but': Qualifying GIS and the Effect of Streetlighting on Crime and Fear. *Environment and Planning A*, 38(11): 2055-2074.
- Pain, R. (2000). Place, social relations and the fear of crime: a review. *Progress in Human Geography* 24(3):365-387
- Panelli R., Little J. and Kraack A. (2004) A community issue? Rural women's feelings of safety and fear in New Zealand. *Gender, Place and Culture* 11(3): 445-67
- Regeringens skrivelse 2007/08:39, Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Stockholm
- Rose, G. (1993). *Feminism & geography: The limits of geographical knowledge*. University of Minnesota Press
- Rönnblom, M. (2011). Vad är problemet?-Konstruktioner av jämställdhet i svensk politik. *Tidskrift för genusvetenskap*, (2-3):33-35

- Sandberg, L., & Rönnblom, M. (2015). 'I don't think we'll ever be finished with this': Fear and safety in policy and practice. *Urban Studies*, 52(14): 2664-2679
- SKL (2014). Öppna jämförelser, Trygghet och säkerhet. Sveriges Kommuner och Landsting
- Whitzman, C (2011). Half-full or half-empty? Planning for women's safety in Victoria, Australia. *Planning Theory and Practice* 12(3): 367-385
- Whitzman, C (2007). Stuck at the front door: gender, fear of crime and the challenge of creating safer space. *Environment and Planning A*, 39(11): 2715 – 2732

BILAGA 1.

INFORMATION OM STUDIEN VIA E-POST

Hej!

Enkäten ”Kommuners arbete för att främja trygghet” vänder sig till alla kommuner i Sverige med syfte att få en övergripande bild av det trygghetsarbete som pågår för att sedan kunna gå vidare med ett antal fallstudier. Samråd kring enkätens utformning har skett med SKL enligt SFS 1982:668.

I forskningsprojektet ”Rädsla och trygghet i ord och handling” vid Umeå universitet är vi intresserade av att studera relationen mellan talet om trygghet och rädsla i offentliga miljöer och det arbete med trygghetsfrågor som bedrivs på lokal nivå. I projektet utgår vi ifrån en förståelse av trygghet som en upplevd känsla som inte ska sammanblandas med faktisk säkerhet som istället handlar om reella risker.

Enkäten skickas till registrator med en önskan om att denna ska skicka den vidare för att besvaras av någon av följande funktioner:

1. Funktion med övergripande ansvar för trygghetsfrågor i kommunen, eller om sådan saknas
2. Chef för planeringsfrågor, teknisk förvaltning eller liknande
3. Eller annan funktion inom kommunen som ni anser är en mer lämplig mottagare

Enkäten består av totalt 16 frågor och tar uppskattningsvis ca 15-20 min att besvara. Endast en respondent per kommun är möjlig. Vi behöver dina svar senast mån den 9 mars 2015.

Du får även gärna maila relevanta länkar eller dokument till oss som komplement till enkätsvaren. Om du är intresserad av att din kommun ska ingå i våra fallstudier kan du lämna dina kontaktuppgifter i slutet av enkäten.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning,

Linda Sandberg, tel. 090-786 69 40, linda.sandberg@ucgs.umu.se

Jennie Brandén, tel. 090-786 69 75, jennie.branden@umu.se

Malin Rönnblom, tel. 090-786 96 74, malin.ronnblom@ucgs.umu.se

Umeå Centrum för Genusstudier, Umeå Universitet

BILAGA 2.

ENKÄTEN

Kommuners arbete för att främja trygghet

Enkäten består av totalt 16 frågor och tar uppskattningsvis ca 15-20 min att besvara. Du får även gärna maila relevanta länkar eller dokument som komplement till enkätsvaren. Om du är intresserad av att din kommun ska ingå i våra fallstudier kan du lämna dina kontaktuppgifter i slutet av enkäten. Vi behöver dina svar senast måndag den 23 mars 2015. Tack på förhand! Linda Sandberg, linda.sandberg@umu.se, Umeå Universitet

Fråga 1. Vilken funktion har du som besvarar denna enkät och vilken verksamhet tillhör du?

Fråga 2. Vilken är din könsidentitet?

- ☐ Kvinna
- ☐ Man
- ☐ Annan

Fråga 3. Pågår det idag ett arbete för att främja trygghet i kommunen?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Vet ej

☐ Om ja; inom vilka verksamhetsområden?

Fråga 4. Har kommunen idag någon/några funktioner med övergripande ansvar för arbetet med trygghetsfrågor?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Vet ej

☐ Om ja, vilken titel har dessa personer och inom vilken förvaltning/verksamhet/enhet sitter de?

 Om ja på fråga 4, beskriv de huvudsakliga arbetsuppgifter och ansvarsområden som är kopplade till funktioner med ansvar för kommunens trygghetsarbete.

 Fråga 5. Har kommunen idag någon/några politiska nämnder eller utskott som särskilt lyfter frågor kring arbetet med trygghetsfrågor?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Vet ej

Om ja vilken/vilka

☐

 Fråga 6. Enligt din kännedom; Vad gör eller har kommunen gjort inom ramen för trygghetsarbetet kopplat till den fysiska miljön under de senaste tio åren?
Flera alternativ möjliga.

- ☐ Trygghetsvandringar
- ☐ Kartläggning av otrygga/trygga platser
- ☐ Installerat övervakningssystem
- ☐ Klottersanering
- ☐ Förbättrat belysning
- ☐ Åtgärder för att öka ljusinsläpp i tunnlar eller byggnader
- ☐ Slyröjning/gallring av träd och buskar
- ☐ Inget av ovanstående
- ☐ Vet ej

☐ Annat, nämligen:

 Fråga 7. Enligt din kännedom; Vad gör eller har kommunen gjort inom ramen för trygghetsarbetet på ett mer övergripande plan under de senaste tio åren?

Flera alternativ möjliga.

- ☐ Integrerat frågor om trygghet i strategier, planer eller beslutsunderlag
- ☐ Etablerat nätverk eller råd för intern samverkan kring arbetet med trygghetsfrågor
- ☐ Tagit fram kunskapsunderlag för arbete med trygghet
- ☐ Arrangerat kunskapshöjande seminarium/workshop
- ☐ Involverat olika grupper av medborgare i dialog
- ☐ Initiativ tillsammans med HBTQ-organisationer
- ☐ Initiativ för att motverka rasism och etnisk diskriminering
- ☐ Initiativ för att stärka kvinnors möjligheter att ta plats i det offentliga rummet
- ☐ Initiativ/utbildning om maskulinitet och attityder till våld och sexualitet
- ☐ Inget av ovanstående
- ☐ Vet ej

☐ Annat, nämligen:

 Kommentarer till fråga 6 & 7. Beskriv gärna åtgärder/initiativ/projekt som haft betydelse i kommunen samt eventuella målgrupper för dessa.

 Fråga 8. Hur finansieras arbetet med trygghetsfrågor?
Flera alternativ möjliga.

- ☐ Inom befintliga verksamheter
- ☐ Genom särskilda internt finansierade projekt
- ☐ Genom särskilda externt finansierade projekt
- ☐ Vet ej

☐ Annan, nämligen:

 Kommentarer till fråga 8. Ange gärna exempel på eventuella externa finansiärer.

[illegible]

Fråga 9. Utgår kommunens arbete med trygghetsfrågor från några styrdokument, policys eller liknande?

- ☐ Ja
- ☐ Ne j
- ☐ Vet e j

 Om ja på fråga 9; Vilka?
Flera alternativ möjliga.

- ☐ Riktlinjer och styrdokument
- ☐ Handböcker/foldrar
- ☐ Checklistor
- ☐ Projektplaner eller liknade

☐ Annat, nämligen:

--

P

S

Länsstyrelsen

Universitet/högskola

Boverket

Andra kommuner

Regional/kommunala samarbetsorgan

Landstinget

Annan myndighet eller organisation

Annan (ange vilken/ vilka nedan)

 Kommentarer till fråga 11. Beskriv gärna samverkan samt eventuellt övriga aktörer.

Fråga 12. Vilka faktorer anser du har främjat kommunens arbete med trygghetsfrågor?
Flera alternativ möjliga.

- ☐ Stöd av tjänsteledningen i verksamheten
- ☐ Stöd av den politiska ledningen
- ☐ Tydliga riktlinjer i styrdokument
- ☐ Samverkan med externa aktörer
- ☐ Intern samverkan i kommunen
- ☐ Resurser har avsatts för arbetet
- ☐ Möjlighet att söka extern finansiering/projektmedel
- ☐ Engagemang från allmänheten/medborgarna
- ☐ Engagemang i organisationen
- ☐ Kunskap i organisationen
- ☐ Riktade projekt
- ☐ Inget av ovanstående
- ☐ Vet ej

☐ Annat, nämligen:

Kommentarer till fråga 13. Beskriv gärna på vilket sätt dessa faktorer har begränsat kommunens arbete med trygghetsfrågor.

Fråga 14. Vad planerar kommunen för aktiviteter/åtgärder/projekt/initiativ kopplat till trygghetsfrågor i framtiden?

 Fråga 15. Vilka behov har kommunen identifierat för det framtida arbetet med trygghetsfrågor?

Fråga 16. Avslutningsvis är vi nyfikna på hur problemet med otrygghet formuleras i kommunens verksamhet. Handlar det om...?

Flera alternativ möjliga.

- ☐ Säkerhet
- ☐ Främja jämställdhet
- ☐ Brottsförebyggande åtgärder
- ☐ Motverka rasism
- ☐ Motverka homo- och transfobi
- ☐ Offentliga miljöer och möten
- ☐ Människors hem och nära relationer
- ☐ Öka tillgängligheten
- ☐ Göra kommunen mer attraktiv att bo i
- ☐ Vet ej

☐ Annat, nämligen:

 Om du har några övriga synpunkter får du gärna skriva dem här!

 Vi kommer under projektet att arbeta med en mera fördjupad studie i ett begränsat antal kommuner. Om du skulle vara intresserad av att bli kontaktad för detta har du här möjlighet att lämna kontaktuppgifter.

[illegible]

Vi skulle verkligen uppskatta om du har möjlighet och tar dig tid att maila oss de dokument eller länkar till hemsidor som är kopplade till kommunens trygghetsarbete. Det kommer att vara ett viktigt underlag för vår forskning kring arbetet för att främja trygghet som bedrivs i kommuner idag.

Tack på förhand!
Linda.Sandberg@ucgs.umu.se
Jennie.Branden@umu.se

BILAGA 3.

FUNKTIONER MED ÖVERGRIPANDE ANSVAR FÖR ARBETET MED TRYGGHETSFRÅGOR

Nedan presenterar vi alla de svar som kommunerna själva valde att skriva in som svar på frågan: "Har kommunen idag någon/några funktioner med övergripande ansvar för arbetet med trygghetsfrågor? Om ja, vilken titel har dessa personer och inom vilken förvaltning/verksamhet/enhet sitter de?"

1. Säkerhetsstrateg, samhällsbyggnadsförvaltningen, räddningstjänsten.
2. Räddningschefen.
3. Socialförvaltningschef med enhetschefer.
4. Samhällsbyggnadschef gällande bl.a. trafiksäkerhet och alkoholservering.
5. Barn- och utbildningsförvaltningschef, trygghet i skola.
6. Brottsförebygganderåd, där alla förvaltningschefer finns med samt kommunchef och politiker.

Analysstrateg samt BRÅ-samordnare

Beredskap & Säkerhetsamordnare

Beredskapssamordnaren

Brotts- och säkerhetshandläggare, säkerhetssamordnare, utvecklingsledare
folkhälsa, SSPF-samordnare, drogförebyggare

Beredskapssamordnare, räddningstjänsten, krishanteringsråd

Brottsförebyggande strateg och belysningsansvarig och landskapsarkitekt på
stadsbyggnadsförvaltningen och säkerhetsgrupp på fastighetsförvaltning

Beredskapssamordnare och säkerhetsansvarig tekniska kontoret

BRÅ-samordnare, säkerhetschef

Brottsförebyggande samt folkhälsoarbete

BRÅ - ordförande, sekreterare

BRÅ-handläggare (Tillhör kommunledningen)

Barn och ungdomskoordinator vid kommunstyrelsens förvaltning

Brottsförebyggande rådet

Chef för trygg i X kommun, 3 st samordnare och utvecklingsledare, ska anställa 2 st samordnare till, en administratör och en familjefridssamordnare

Chef för medborgarkontor

Det övergripande ansvaret ligger ordf. i lokalt brottsförebyggande råd

Delvis Ja, ingår till viss del av min tjänst att verka inom detta område

Drog- och brottsförebyggare, kommunledningskontoret

Det finns en säkerhetssamordnare som sitter i samhällsbyggnadsförvaltningen och sen finns det alkohol-, drog- och brottsförebyggare som sitter på Fritidskontoret men är förvaltningsövergripande.

Drog- och brottsförebyggande samordnare (socialförvaltningen), säkerhetssamordnare(säkerhetschef) kommunledningskontoret

Drogförebyggande samordnare, kommunledningsförvaltningen. Säkerhetssamordnare, Räddningstjänsten. Folkhälsoplanerare

Enhetschef trygghet och folkhälsa, Räddningstjänsten med uppdrag för kommunen med medarbetare: folkhälsoutvecklare, brotts- och drogföregångarsamordnare, säkerhetsutvecklare (krisberedskap), säkerhetssamordnare (internt skydd), brandmän, trygghetpatruller (natthemtjänst)

Ett deluppdrag för utvecklingschefen att samordna allt arbete som pågår

Folkhälso- beredskapssamordnare. Kommunstyrelsen/utvecklingsenheten.

Innehar även befattningen brottsförebyggare

Folkhälsosamordnare

Folkhälsosamordnare/strateg på kommunledningsförvaltningen direkt under KS

Folkhälsoutvecklare Demokratitutvecklare Kommunledningskontoret

Folkhälsostrateg, folkhälsoteamet. Kommunstrateg, kommunledningskontoret

Folkhälsostrateg. Säkerhetschef

Folkhälsosamordnare

Folkhälsostrateg, folkhälsoteamet. Säkerhetssamordnare, räddningstjänsten

Folkhälsostrateg, kommunstyrelsen

Folkhälsoplaneraren och säkerhetschef från kansliavdelningen

Folkhälsosamordnare samt projektanställd samordnare för våld i nära relationer

Folkhälsoplanerare och säkerhetssamordnare

Folkhälsoplanerare, Demokrati-/ungdomssamordnare, Utvecklingsstrateg/Beredskapssamordnare

Folkhälso- och trygghetsstrateg, Drogförebyggare, samordnare Folkhälsa- och trygghet

Folkhälsosamordnare, samhällsbyggnadsförvaltningen. Säkerhetschef och säkerhetssamordnare, stöd- och styrningsförvaltningen

Folkhälsosamordnare, säkerhetssamordnare, ungdomskonsulent.

Folkhälsoplanerare, förvaltningschefer, politiker

Folkhälsosamordnaren, kommunstyrelsen

Handikapprådet, Folkhälsorådet, FolkhälsoBRÅ och Strategen i funktionshinderfrågor – Kommunledningskontoret

Ja, ingår som en del i folkhälsoarbetet.

Ja, väldigt övergripande och i samverkan med andra aktörer

Kommunarkitekt/samhällsbyggnad

Kommunchef, säkerhetschef, socialchef, utbildningschef

KLK, Utvecklingsstrateg, Säkerhetssamordnare, Borgmästaren

Kommunfullmäktige-kommunstyrelse-kommunchef

Kommunledningskontoret, Säkerhetsenheten, Säkerhets- och trygghetssamordnaren

Kommunledningskontoret, teknisk chef/säkerhetschefen samt BRÅ

Kan vara en del av säkerhetssamordnarens roll och även folkhälsoplanerarens.

Kommunstrateg, kommunledningsförvaltning

Kommunstyrelsen stab och serviceförvaltningen

Ligger till viss del på min tjänst som samordnar brottsförebyggande rådet.

Har samtidigt många andra uppdrag som ska hinnas med.

Lokala Brå

Medlemmar i Rådet för trygghet o hälsa, Gatuchef, Kultur o fritidschef, säkerhetschef, ifochef

X kommun har en folkhälsoplanerare inom kommunledningskontoret

Ordförande i kommunstyrelsen, kultur- och fritidschef, polis, hälsocentralen, föreningsalliansen, näringslivet

Planeringsingenjör, Säkerhetssamordnare

Planarkitekt och folkhälsoplanerare

Planeringssekreterare - Kommunledningskontoret Säkerhet

Respektive förvaltningschef

Räddningschef, Säkerhetschef, säkerhetsskyddschef, beredskapssamordnare

Rådet för trygghet och hälsa, ingen speciell tjänsteman

Risk och Säkerhetsgruppen med säkerhetsansvarige som ordförande bland tjänstemän, trygghetsråd med allmänhet och lokala BRÅ med kommunledning och politiker

Räddningschefen är även säkerhetschef. Det finns även en säkerhetssamordnare kopplad till samhällsskyddsavdelningen

Risk och Säkerhetssamordnare

Säkerhetschef, trygghetssamordnare (Brå), säkerhetssamordnare,

Försäkringssamordnare, informationssamordnare. En enhet på kommunledningsnivå.

Säkerhetssamordnaren har det övergripande ansvaret för trygghetsfrågor (kanslienheten). Men alla förvaltningar bidrar med olika delar för att få en trygg kommun.

Samordnare brottsförebyggande frågor och samordnare folkhälsa

Säkerhetssamordnare. Sitter i förvaltningen Räddning och säkerhet.

Säkerhetssamordnare och folkhälsostrateg, kommunledningskontoret

Säkerhetssamordnare sitter på räddningstjänsten.

Säkerhetschef i kommun, förvaltning är räddningstjänst

Säkerhetssamordnare, Räddningstjänst

Säkerhetschef

Säkerhetssamordnare, säkerhetschef, utvecklingsledare för folkhälsa med samordnansvar för BRÅ, folkhälsosamordnare, ungdomssamordnare

Strateg Kommunledningsförvaltningen-utvecklingsstab

Samordnare. Stadskontoret under kommunstyrelsen.

Säkerhetschef, Säkerhetsutvecklare, Beredskapssamordnare, Trafiksamordnare och skadesamordnare. Samhällsbyggnadsförvaltningen, Brand och säkerhet, samhällsskydd

Säkerhetssamordnaren tillsammans med polis, alkohol-och tillståndshandläggare, ungdomssamordnaren och räddningschefen.

Säkerhetsansvarig, sekreterare i rådet för trygghet o hälsa, kommunchef, Verksamhetsområdeschefer mm

Säkerhetschef/Kommunledningskontor

Säkerhetsskyddschef (kanslichef), säkerhetssamordnare räddningstjänsten

Säkerhetschef och säkerhetssamordnare samt preventionssamordnare (KS kontor)

Säkerhetssamordnare

Säkerhetssamordnare. Trygghets och säkerhetsenheten, Kommunledningskontoret

Samordnare, intender, säkerhetssamordnare

Samhällsbyggnad: Samhällsutvecklare, Trafikingenjörer; Kommunledningskontoret: Kommunstrateg, Medicinsk ansvarig sköterska

Samhällsplaneraren är samordnare för brottsförebyggande rådet,
Kommunstyrelseförvaltningen

Säkerhetssamordnare. Trygghets och säkerhetsenheten, Kommunledningskontoret

Säkerhetssamordnare och Folkhälsosamordnare.
Kommunstyrelsen/kommunkansliet/räddningstjänsten

Säkerhetssamordnare

Säkerhetschefen, preventionssamordnare Kommunledningskontoret (hållbarhetsenheten)

Samhällsstrateg folkhälsa

Säkerhetschef, räddningschef, beredskapssamordnare

Säkerhetsstrateg, Utvecklingsledare och Folkhälsoplanerare. Alla på Kommunstyrelsens verksamheter, Hållbar samhällsutveckling.

Säkerhetssamordnare och folkhälsosamordnare arbetar med frågorna

Säkerhetssamordnare som tillhör säkerhetsfunktionen inom Sektorn för teknik och förvaltningsstöd

Säkerhetsutvecklare, säkerhetshandläggare

Säkerhetssamordnare och kommunsekreterare, kommunledningsförvaltningen

Säkerhetssamordnare, Kommunstyrelseförvaltningen/Räddningstjänsten

Säkerhetssamordnare, folkhälsosamordnare

Säkerhetschef och Folkhälsostrateg vid Kommunledningskontoret, Räddningstjänst som tillhör Service och teknikförvaltningen

Säkerhetssamordnare, BRÅ- samordnare

Säkerhetschef/risksamordnare och samordnare för brottsförebyggande arbete.

Säkerhetsansvarig, folkhälsosamordnare, informationssäkerhetschef m.fl.

Säkerhetssamordnare, kommunledningskontoret, samordnare för lokala BRÅ, socialförvaltningen

Säkerhetssamordnaren

Säkerhetsansvarig & säkerhetssamordnare

Säkerhetssamordnare (räddningstjänsten), ungdomsavdelning (Kultur- och fritid), ungdomssamordnare (barn- och utbildning)

Tekniska nämnden, fritid (Brå)

Trygghetssamordnare och sitter på Kommunstyrelseförvaltningen

Trygghetssamordnare, Kultur & Fritid – ungdomsavdelningen

Trygghetsrådet

Trygghets- och folkhälsorådet (politiker KSAU) och Folkhälsoenheten (tjänstepersoner)

Trygghetssamordnare och säkerhetssamordnare

Trygghetssamordnare, säkerhetschef, stadsledningskontoret

Utvecklingsstrateg

Utvecklingsledare, Social resursförvaltning

Utvecklingsledare, Social omsorg

Uppdrag för den övergripande tryggheten hamnar hos Säkerhetsavdelningen på Räddningstjänsten, men trygghetsfrågor finns också i andra förvaltningar, beroende på hur begreppet definieras.

Utvecklingsledare men kommer ev. ändras till trygghetssamordnare under året, tillhör sektionen för trygghet och säkerhet

Vår räddningschef är kommunens trygghetssamordnare

Vi har en ungdoms- och folkhälsostrateg inom avdelningen kultur och fritid

Kurser, utbildningar, nätverksarbete, planering, operativt arbete (i samband med event och andra stora folksamlingar)

Samverkansplan mellan kommun och polis, regelbundna möten genom partnerskapsmöten i form av BRÅ/Folkhälsoråd. Mestadels övergripande och främjande, men även brottförebyggande åtgärder

Säkerhetsansvarig: säkerhetsskydd, internsäkerhet, brottförebyggande, larm och bevakning, avtal och upphandlingar inom säkerhet säkerhetssamordnare: brottförebyggande, larm och bevakning, försäkringar, brandskydd kommunhuset

Samordningsfunktion för X kommuns brottförebyggande råd. Förbereda och planera insatser för att öka tryggheten

Samordningsuppdrag

Folkhälsoarbetet är mycket inriktat mot ungdomsfrågor. Arbetet är strategiskt utifrån lokala, regionala och nationella planer, mål och kartläggningar

Risk och sårbarhetsanalyser samt stöd till verksamheterna, uppföljningar

Inom lokala BRÅ finns representanter från flera kommunala förvaltningar. Alla deltar och arbetar aktivt med olika fokusområden som KS fastställer årligen. Syftet är att minska brott och därmed öka tryggheten. Samverkar mycket med polisen i frågan, naturligtvis

Krisberedskap, intern säkerhet och brottförebyggande arbete

Samordning, kontakter med polis och räddningstjänst, avtal

Kundtjänst, myndighetsutövning

BILAGA 4.

POLITISKA NÄMNDER ELLER UTSKOTT SOM SÄRSKILT LYFTER FRÅGOR KRING ARBETET MED TRYGGHETSFRÅGOR

Nedan presenterar vi alla de svar som kommunerna själva valde att skriva in som svar på frågan: "Har kommunen idag någon/några politiska nämnder eller utskott som särskilt lyfter frågor kring arbetet med trygghetsfrågor? Om ja vilken/vilka?"

Alla kommunalråd och flera nämnder

Alla förvaltningar och bolag ska "förhålla sig" till alla målområden.

Allmänna utskottet

Bygg- och miljönämnden

Kommunstyrelsen

Bygg, trafik och räddningsnämnden

Brottsförebyggande rådet

Folkhälsorådet

Folkhälsopolitiska rådet

Folkhälsoutskottet direkt under KS

Förebyggande rådet.

Det politiska rådet

Drog och brottsförebyggande rådet

Hälso- och trygghetsrådet

Jämställdhetsutskottet

Kommunstyrelsen

Krisnämnd

Kommunens hållbarhetsutskott

Kommunfullmäktiges beredning för samhällsbyggnads

Kommunstyrelse och omsorgsnämnden

Kultur- och fritidsnämnden,

Kultur och livsmiljöutskottet

Krisnämnden

Lokalt Brottsförebyggande råd

Pensionärsråd

Plan- och utvecklingsutskottet
Rådet för Hälsa och Trygghet
Råd för trygghet och säkerhet
Samhällsbyggnadsnämnden
Räddningstjänsten
Samhällsbyggnad
Samhällsbyggnadsutskott
Service och tekniknämnden
Socialnämnden
Säkerhetsgrupp
Säkerhetsrådet
Socialförvaltningen
Social resursnämnd
Stadsdels nämnd
Tekniska nämnden
Trygghetsråd
Äldrerådet

UMEÅ UNIVERSITET